

2016 YILI SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİMİN GELİŞTİRİLMESİ VE YENİLİKÇİLİK MALİ DESTEK PROGRAMI SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU

2021
NİSAN

2016 YILI SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİMİN GELİŞTİRİLMESİ VE YENİLİKÇİLİK MALİ DESTEK PROGRAMI SONRASI DEĞERLENDİRME RAPORU

YAYIN SAHİBİ

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI
Haraparası Mah. Birinci Tabakhane Sk. No:20
Antakya/HATAY
Tel : (326) 225 14 15
Faks : (326) 225 14 52
E-Posta : bilgi@dogaka.gov.tr

YAYINA HAZIRLAYAN

Buğra Han ASLAN
İzleme ve Değerlendirme Birimi Başkanı
Mustafa Emre NAKIŞ
İzleme ve Değerlendirme Birimi Uzmanı

YAYIN KURULU BAŞKANI

Figen GÖKŞEN TOK
Kurumsal Koordinasyon Birimi Başkanı

YAYIN KURULU ÜYELERİ

Serdar ÇINAR
Sektörel Destekler ve Planlama Birimi Başkanı
İlkay BAĞCI
Kurumsal Koordinasyon Birimi İdari İşler Sorumlusu

YAYIN FOTOĞRAFLARI

Serhat ZAFER ÜLGÜR
Kurumsal Koordinasyon Birimi Bilgi İşlem Sorumlusu
Soner DUYMAZ
Kurumsal Koordinasyon Birimi Bilgi İşlem Sorumlusu

TASARIM VE BASKI

Akdeniz Ofset-Sürekli Form
Sertifika No: 18179
İstiklal Mah. Dr. Sadık Ahmet Cad. No:16/A
Merkez/OSMANİYE
Tel: 0 328 813 30 60

2021, Hatay

ISBN: 978-605-69726-7-6
Sayfa Sayısı: 64
Bu yayın 300 adet basılmıştır.

*Yayının kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılması fikri mülkiyet haklarına tabidir.
Kaynak gösterilmek kaydı ile Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir.*

İÇİNDEKİLER

Şekiller Listesi	IV
Tablolar Listesi	V
Kısaltmalar	VI
ÖNSÖZ	VII
Yönetici Özeti	VIII
1. Giriş	1
2. Program Hakkında Genel Bilgiler	3
2.1. Program Tanım ve Kapsamı	4
2.2. Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri	8
3. Programın Sonuçları	10
3.1. Bütçe Gerçekleşmeleri	10
3.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin	13
İstatistikî Bilgiler	13
3.2.1. Proje Başvuruları	15
3.2.2. Sözleşme İmzalanan Projeler	18
3.2.3. Başarılı Olarak Tamamlanan Projeler	19
4. Programın Değerlendirilmesi	25
4.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem	25
4.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi	26
4.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi	27
4.3.1. İlgililik	27
4.3.2. Etkinlik	30
4.3.3. Etkililik	33
4.3.4. Etki	39
4.3.5. Sürdürülebilirlik	41
4.3.6. Katkısalılık	44
5. Sonuç ve Değerlendirmeler (Program Tasarımına Yönelik Çıkarımlar)	46
6. EKLER	50
7. KAYNAKÇA	54

Şekiller Listesi

Şekil 1. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Ortalama Destek Miktarı	12
Şekil 2. TR63 Bölgesi İllerine Göre Başvuru Yapan Firma ve Destek Alan Firma Sayıları	13
Şekil 3. Proje Uygulama Süreci Sonunda Projelerin Durumu	14
Şekil 4. 2016 Yılı YENİ-3 Programı Başvurularının TR63 Bölgesi İlçelerine Göre Mekansal Dağılımı	16
Şekil 5. 2016 YENİ-3 Programına Yapılan Başvuru.....	17
Şekil 6. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Bulunan ve Sözleşme İmzalanan Proje Sayılarının İllere Göre Dağılımı	18
Şekil 7. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Bulunan ve Tamamlanan Proje Sayılarının İllere Göre Dağılımı.	19
Şekil 8. Destek Almaya Hak Kazanan Projelerin Uygulama Süreci Sonrası Durumu.....	20
Şekil 9. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Projelerin TR63 Bölgesi İlçelerine Göre Coğrafi Dağılımı ..	21
Şekil 10. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Oranları	22
Şekil 11. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Talepleri.....	23
Şekil 12. 2016 YENİ-3 Programında Bağımsız Değerlendiricilerin Ortalama İlgililik Puanı	30
Şekil 13. Tamamlanan Projelerde Bütçe Gerçekleşme Oranları	31
Şekil 14. Uygulama Sürecinde Proje Süresi	32
Şekil 15. Desteklenen Projelerde Faaliyet Zaman Çizelgesi ve Faaliyetlerin Yoğunlaşma Oranları.....	32
Şekil 16. Seçili Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Oranı	35
Şekil 17. Seçili Performans Göstergelerinin İller Bazında Gerçekleşme Oranı	36
Şekil 18. 2016 YENİ-3 Programı Etki Kriterlerine Katılım Düzeyleri	39
Şekil 19. Seçili Performans Göstergelerinin Değişim Oranı 2016-2019.....	40
Şekil 20. Sürdürülebilirlik Kriterleri Ortalama BD Puanları	42
Şekil 21. 2016 YENİ-3 Programı Sürdürülebilirlik Kriterlerine Katılım Düzeyleri	43
Şekil 22. Ajanstan aldığınız destekten sonra Ajans dışında herhangi bir hibe ve fon kaynağından destek aldınız mı?	43
Şekil 23. Ajanstan destek almamış olsaydınız yine de bu yatırımı yapabilir miydiniz?.....	44

Tablolar Listesi

Tablo 1. Programın Künyesi.....	5
Tablo 2. Proje Düzeyinde Programın Performans Göstergeleri	9
Tablo 3. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru Sürecinde Bütçe, Destek ve Eşfinansman Dağılımı	10
Tablo 4. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Destek Miktarı.....	11
Tablo 5. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Eşfinansman Miktarı	11
Tablo 6. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Başarılı Projelere İlişkin Ajans Destek Miktarı ve Eş Finansman.....	12
Tablo 7. Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) Kapsamında İllere Göre Başvuru Sayıları	15
Tablo 8. Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) Kapsamında Başarılı Olan Projeler.....	17
Tablo 9. Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) Kapsamında Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı.....	18
Tablo 10. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Projelere İlişkin Ajans Destek Miktarı ve Eş Finansman	19
Tablo 11. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Olarak Tamamlanan Projelerin Sektörlere Göre Dağılımı.....	22
Tablo 12. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Oranları	23
Tablo 13. İzleme Ziyareti Faaliyetleri İstatistikleri.....	24
Tablo 14. Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı.....	24
Tablo 15. 2016 YENİ-3 MDP Projelerine İlişkin İlgililik Kriterleri.....	29
Tablo 16. Hedeflenen Seçili Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Durumu	34
Tablo 17. 2016 YENİ-3 Programı Etkililik Kriterlerine Katılım Düzeyleri	38
Tablo 18. 2016 YENİ-3 MDP Projelerine İlişkin Sürdürülebilirlik Kriterleri	42

Kısaltmalar

DOĞAKA	: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
DYK	: Destek Yönetim Kılavuzu
YENİ	: Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı
KAYS	: Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
MDP	: Mali Destek Programı
PTÇ	: Proje Teklif Çağrısı

ÖNSÖZ

Ajansımız tarafından hazırlanan bu çalışmada, TR63 Bölgesi'nde yer alan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde KOBİ'lere yönelik olarak 2016 yılı içerisinde ilan edilen ve 2016-2017 yıllarında uygulanan Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programının oluşturduğu etkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı kapsamında yer alan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde destek almaya hak kazanıp sözleşmesi imzalanan 22 proje desteklenmiş, fesih ve feragat yoluyla projeleri sonlandırma işlemi yapılan başvuru sahiplerine ait projeler çıkarılmış ve 16 adet proje başarı ile tamamlanmıştır. Tamamlanan projeler sayesinde TR63 Bölgesinde 3,9 milyon TL'lik eşfinansmanla birlikte sanayiye yönelik 7,3 milyon TL'lik yatırım harekete geçirilmiş ve 52 yeni istihdam sağlanmıştır.

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında mali destekten faydalanan proje sahipleri ile gerçekleştirilen anketler kapsamındaki sonuçlara göre mali destek ile yararlanıcıların üretmiş olduğu ürün ve hizmet kalitesinde artışı sağlandığı, ürün çeşitliliğinin arttığı, yeni teknoloji transferinin gerçekleştiği, istihdam, ihracat ve ciro artışı sağlandığı belirtilmiştir.

Önümüzdeki dönemlerde uygulanması planlanan mali destek programlarının tasarım ve uygulama süreçlerine olumlu katkılar sunacağını düşündüğümüz bu raporun hazırlanmasında emeği geçen İzleme ve Değerlendirme Birimine, talep edilen verileri doğru ve zamanında sunan yararlanıcılarımıza ve rapora katkı sunan herkese teşekkür eder, bölgemiz adına hayırlı olmasını dilerim.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği

YÖNETİCİ ÖZETİ

Günümüzde devletler, kalkınma hamlelerinin gerçekleştirilmesi, küresel rekabet güçlerinin artırılması gibi amaçlarla ekonomik ve toplumsal hayata yönelik politika ve enstrümanlarla müdahale etmektedir. Bu politika ve enstrümanların seçiminde çeşitli seçeneklerin bulunması ve bu seçeneklerin hangisinin tercih edileceği önemli bir konudur. Son yıllarda, selektif (seçici) mali politikaların en önemli araçlarından biri, “mali destekler” şeklinde ön plana çıkmıştır. Özellikle, bölgesel anlamda belirli bir ekonomik hinterlanda yönelik bu tür mali destekler, kalkınma ajansları tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’de faaliyet içinde olan işletmelere, esnafa, çiftçiye, yeni iş kurmak isteyen girişimcilere verilen destekler her geçen gün artmaktadır. Bu desteklerden faydalananak işini kuran, işini büyütüp geliştiren, yurtdışına açılan firmaların sayısı her geçen gün daha çok artmaktadır.

Kalkınma Ajansları bölgeler arası eşitsizliklerin azaltılması ve bölgesel kalkınmanın sağlanması için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalar yürüten özerk kamu kuruluşlarıdır. Kalkınma Ajansları doğrudan yatırım yapan uygulayıcı kuruluşlar değildir. Kalkınma Ajanslarının asıl görevi kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini destekleyerek yerel potansiyelin açığa çıkmasını sağlamaktır. (SERKA)

Bölgelerde verilecek destek alanlarının belirlenmesinde birden çok sektörü içeren ve bunlar arasında yatay ilişkileri en iyi şekilde kuran temalar (bileşenler) ve bölgenin mekânsal öncelikleri ile Ulusal Kalkınma Planlarında yer alan gelişme eksenleri, yeni ulusal teşvik sistemi ve Kalkınma Ajanslarının Bölge Planları esas alınmaktadır.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2010 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla 5449 Sayılı kanun kapsamında kurulmuştur. Kalkınma Ajanslarının kuruluş amacı; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyele harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Bu kapsamda Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2010’dan bugüne kadar açmış olduğu toplam 18 adet Mali Destek Programları ile bölgemize yaklaşık olarak toplamda 140 Milyon TL destek sağlamış ve eş finansmanları ile birlikte 283 Milyon TL finansmanı harekete geçirmiştir. Bu destekler 900’e yakın yeni istihdam sağlamıştır. Ayrıca bugüne kadar yaklaşık 65.000 kişinin farklı konularda eğitim almasını sağlamış ve kurum/kuruluşların gerekli strateji, planlama ve raporlama çalışmalarını desteklemiştir.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı uygulamış olduğu 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı KOBİ’lere yönelik TR63 Bölgesindeki KOBİ’lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlamak amacıyla taşımaktadır. Bu programa 106 proje başvurusu yapılmış, yapılan proje başvurularının toplam proje bütçesi 63,6 Milyon TL iken Ajansımızdan 30,5 Milyon TL destek talebinde bulunulmuştur.

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programının kapsamında 28 proje destek almaya hak kazanmış, 22 proje yararlanıcısı ile destek sözleşmesi imzalanmıştır. Destek sözleşmesi imzalanan 22 projenin toplam proje bütçesi 9,7 Milyon TL, destek miktarı ise 3,4 Milyon TL olmuştur.

Etki değerlendirme çalışmasının kapsamı, ilgili program rehberinde ilan edilen öncelikler doğrultusunda oluşturulan performans göstergelerine ne düzeyde ulaşıldığının tespiti ile bu kriterlerin proje uygulama sonuçları ve izleme süreçlerinde edinilen deneyimlerle harmanlanarak hedeflere ulaşmada

doğru öncelikler olarak seçilip seçilmediklerinin değerlendirilmesidir. Programın değerlendirilmesi; ilgililik, etkinlik, etkililik, etki, sürdürülebilirlik ve katkısallık başlıkları kapsamında incelenmiştir.

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı sonrasındaki zaman diliminde yukarıdaki başlıklar kapsamında değerlendirmenin yapıldığı bu çalışmada öncelikle ilgililik kriteri incelendiğinde, DOĞAKA'dan destek alan ve başarılı bir şekilde tamamlanan projelerin proje içerikleri; ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesi ve çevreye duyarlı üretimin sağlanması olup, söz konusu Mali Destek Programının öncelikleri ile tam bir uyum göstermektedir.

Değerlendirme çalışmasının etkinlik kriteri incelendiğinde, yararlanıcıların %67'sinin uygulama sürecinde faaliyetlerini tamamlayamadıkları ve süre uzatım talepleri olduğu, bu kapsamda programın süre açısından etkin olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda bütçenin etkinliği değerlendirildiğinde başarılı olarak tamamlanan projelerde bütçe gerçekleşmesinin %123 olması ve yararlanıcıların %44'ünün ajanstan destek almamış olsa bile yine de bu yatırımı yapacağını ifade etmesi programın etkinliği açısından olumsuz etki yaratmaktadır.

Değerlendirme çalışmasının etkililik kriteri incelendiğinde, yararlanıcılarla gerçekleştirilen anket çalışmasına göre işletmelerin yenilikçilik kapasitesinin arttığı ve doğa dostu teknoloji kullanımına başladığı, katma değeri yüksek yeni ürün üretiminin gerçekleştiği, ürün çeşitlendirilmesinin sağlanarak, patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürüldüğü ortaya çıkmaktadır. Ancak bölgede temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla işletmelerin tükettikleri enerjileri üretmek üzere yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanamadıkları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda üretim süreçleri sonucunda meydana gelen atıkların azaltılması veya yeniden işlenerek farklı alanlarda kullanılmasının sağlanamadığı görülmüştür.

Değerlendirme çalışmasının etki kriteri incelendiğinde, TR63 Bölgesinin öncelikleri dikkate alınarak sunulan Ajans destekleri, bir yandan yeni yatırımların hayata geçirilmesini, diğer yandan da mevcut işletmelerin teknolojilerini yenilemesini, rekabet güçlerini arttırmasını ve beşeri sermayelerini geliştirmelerini sağlarken, hayata geçirilen her yeni proje de istihdam üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Mali desteklerin çok kısa dönemde nihai hedeflere ulaşmasını beklenememektedir. Ancak bu kısa dönemde sağlanan kayıtlı istihdam, kurumsallaşma, satış, ihracat ve kalifiye eleman istihdamındaki artışlar gibi alanlarda gerçekleşen iyileşmelerin uzun dönemli nihai hedeflere ulaşılmasında önemli katkıları olacaktır.

Değerlendirme çalışmasının sürdürülebilirlik kriteri incelendiğinde, DOĞAKA desteğiyle gerçekleştirilen proje kapsamında; işletmelerin büyük bölümü söz konusu projelerin hayata geçmesinden olumlu etkilenen işletmelerin bulunduğunu, projenin sektör ve yan sektörlerle olumlu bir etkisinin olduğunu, projenin yeni sermaye yatırımlarına ön ayak olduğunu ve projeden kazanılan deneyim ile yeni projelere başvuru yapacağını ifade etmiştir. Bu kapsamda ajans desteği ile sürdürülebilir projelere imza atıldığı, yararlanıcıların yeni projeler geliştirmelerine ön ayak olduğu ifade edilmiştir.

Değerlendirme çalışmasının katkısallık kriteri incelendiğinde, proje faaliyetlerini gerçekleştirmek için yapılan harcamalar (maliyetler) firmalar için zorlayıcı olup, Ajans desteğinin etkisi ile bu durum tersine çevrilebilmektedir. Bu kapsamda yararlanıcıların %56'sı eğer Ajans desteği olmasaydı bu yatırımı yapamayacağını ifade etmektedir.

1. Giriş

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı'nın temel amacı TR63 Bölgesindeki KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlamaktır.

Üretimde teknolojiye ve yenilikçiliğe dayalı rekabet gücünün geliştirilmesi, 10. Kalkınma Planı'nda yer alan ve "Yüksek ve İstikrarlı Büyüme" şeklinde ifade edilen büyüme stratejisinin en önemli bileşenlerinden birisidir. Bu amaca yönelik olarak; işletmelerin teknoloji geliştirme ve kullanma yeteneğinin artırılması ve çevre faktörünü de dikkate alarak özel sektörün Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin geliştirilmesinin rekabet gücünün artırılmasında en önemli faktör olduğu 10. Kalkınma Planı'nda ve Üretimde Verimliliğin Artırılması Dönüşüm Programında yer almaktadır.

Bu genel çerçeve içerisinde 10. Kalkınma Planı dönemi için; başta imalat sanayi olmak üzere tüm sektörlerde işletmelerin yenilik faaliyetlerinin desteklenmesi, büyük ölçekli firmalar ile küçük ölçekli firmalar arasında verimlilik farkının yüksek olduğu gıda, giyim, metal eşya, mobilya sektörlerinde küçük işletmelerin verimliliklerinin artırılmasına öncelik verilmesi, KOBİ'lerin ar-ge, yenilik ve ihracat kapasitelerinin geliştirilmesi ve markalaşmaları temel öncelikler arasında yer almıştır.

Kalkınma Bakanlığı tarafından bölgesel gelişme alanında ulusal düzeyde genel politikaları ve öncelikleri tayin etmek üzere hazırlanan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) 2014-2023' e göre, Bölgesel Gelişme Vizyonu ve Stratejileri Mekânsal Amaçları kapsamında, küresel rekabet gücünün artırılması için, nitelikli mal üretme, Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) 2014-2023'de yer alan yatay amaçlardan biri de sürdürülebilir çevre ve yeşil ekonominin desteklenmesidir. Kademeli olarak temiz üretim yöntemlerine geçiş, enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar, çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi ve bunların ülke düzeyinde yaygınlaştırılması uygulanması planlanan politikalar arasında yer almaktadır.

Ayrıca Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2015-2018 Eylem Planı kapsamında Sanayide Teknolojik Dönüşümün sağlanması gerektiği, geleneksel üretim yapan işletmelerin katma değeri yüksek ürün üretimi ve teknolojik yöntemler kullanılmasının teşvik edilmesi politikaları yer almaktadır.

Programın önceliklerinden biri diğeri ise bölgede temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılmasıdır. İşletmelerin çevreye duyarlı ürünler ve sistemler kullanarak sürdürülebilir çevre anlayışını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu durum 10. Kalkınma Planında üretim ve hizmetlerde yenilenebilir enerji, ekoverimlilik, temiz üretim teknolojileri gibi çevre dostu uygulamaların desteklenmesi, çevre dostu yeni ürünlerin geliştirilmesi ve markalaşması politikaları ile desteklenmektedir.

Türkiye Sanayi Strateji Belgesi 2015-2018 Eylem Planı'nda ise "Sanayide Yeşil Üretim Özendirilecek" politikası dahilinde işletmelerin üretimde harcadıkları enerjiyi üretmelerini sağlayacak yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımlar teşvik edilmektedir. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA), 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanuna dayanılarak, Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 Bölgesinde 25 Temmuz 2009 tarihinde kurulmuştur.

Ajansımız Bölgede uygulayacağı mali ve teknik destek programlarıyla kişi, kurum ve kuruluşların eş finansmana dayalı ortak proje üretme kültürü ve yeteneği geliştirmeye devam etmektedir. Bu sayede, farklı tarafların mevcut kaynaklarını öncelikli projelerde yoğunlaştırması ve bu projeleri kısa sürede hayata geçirebilmelerinin sağlanması hedeflenmektedir.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın, 5449 sayılı kanunun 1. maddesinde belirtilen ve "Kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak" olarak belirlenen temel görev ve sorumlulukları doğrultusunda; Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinden oluşan faaliyet alanında bu temel görevi icra etmek üzere TR63 Bölge Planı 2014-2023 metni tamamlanmıştır. Söz konusu plan, sırasıyla Kalkınma Bakanlığı'nın ve Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu'nun uygun görüş ve onaylarının ardından yürürlüğe girmiştir.

TR63 Bölge Planı (2014-2023) "Nitelikli insan kaynağı ve gelişmiş altyapı olanakları ile rekabet gücü ve yaşam kalitesi yüksek bölge" vizyonu ve bu vizyona ulaşmak için ulusal ve uluslararası hedeflerin dikkate alındığı

- 🌊 Enerji üretim kapasitesinin artırılması
- 🌊 Sanayide rekabet gücünün geliştirilmesi
- 🌊 Tarımda yapısal dönüşümün sağlanması ve kırsal kalkınma
- 🌊 Lojistik sektörünün geliştirilmesi
- 🌊 Turizm potansiyelinin ekonomiye kazandırılması
- 🌊 Kentsel altyapının iyileştirilmesi
- 🌊 Sosyal altyapının iyileştirilmesi gelişme eksenlerinden oluşmaktadır.

2016 yılı ve sonrası dönemlerde uygulanacak destek programları için de temel referans kaynağı olan TR63 Bölge Planı (2014-2023) metninde temel gelişme eksenleri arasında yer alan sanayi sektöründe faaliyet gösteren ve bölgenin lokomotif sektörleri konumunda olan Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre, Gıda Sanayi bulunmaktadır. DOĞAKA'nın 2016 yılı içerisinde uygulayacağı destek programlarından biri olan "Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı da bu sektörlerle yönelik tasarlanmıştır. Bu program ile KOBİ'lerin teknolojik altyapılarını geliştirerek büyümelerine katkı sağlamak ve temiz üretim anlayışının bölgede yaygınlaşması ile çevreye duyarlı üretim bilincinin oluşması hedeflenmektedir.

2. Program Hakkında Genel Bilgiler

Ulusal programlarla uyumlu olarak hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023 metninde TR63 Bölgesi'nde bölgesel kalkınmaya en hızlı ve etkili katkı sağlayabilecek sektörler arasında sanayi sektörüne yer verilmiş ve sanayi sektörü "stratejik gelişme eksenleri" arasında yer almıştır. "Sanayide Rekabet Gücünün Geliştirilmesi" stratejisi başlığı altında işletmelerin büyümelerine katkı sağlayacak ve rekabet güçlerini artıracak yatırımların gerçekleştirilmesi, Ar-Ge, Ür-Ge faaliyetlerinin yaygınlaştırılması, teknolojik altyapının geliştirilerek yeni ürün ve süreçlerin işletmelerin bünyelerine dâhil edilmesi stratejileri oluşturulmuştur.

TR63 Bölge Planında (2014-2023) yeni ve yenilikçi yatırımlar ile sanayi katma değerinin yükseltilmesi sanayi sektöründeki temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak; TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye yükseltilmesi, patent, marka ve coğrafi işaret gibi yenilikçilik anlayışı ile paralel gelişen sınai mülkiyet haklarına ilişkin uygulamaların yaygınlaştırılması ana hedefler arasında yer almıştır.

Bunun yanı sıra ulusal plan ve stratejilerle eşgüdüm içerisinde çevreye duyarlı üretim anlayışının bölge geneline yayılması, imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin ihtiyaç duydukları enerjiyi kendilerinin üretmesini sağlayacak yenilenebilir enerji yatırımları ve açığa çıkan atıkların değerlendirilmesine yönelik yatırımların desteklenmesi bölge planında yer alan stratejiler arasında yer almaktadır.

Ajansımız tarafından bölgenin öne çıkan sektörlerine yönelik yapılan analiz çalışmalarında (Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre, Gıda Sanayi) bu sektörlerde yer alan küçük işletmelerin en önemli sorunlarından birisinin teknolojik altyapı eksikliği ve katma değeri düşük ürün üretimi olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede programın amaç ve öncelikleri bölgede var olan sorunların çözümüne yönelik tasarlanmıştır.

Ulusal ve bölgesel bazda incelenen plan, araştırma ve raporlar doğrultusunda, iktisadi kalkınmayı amaçlayan bu program ile TR63 Bölgesindeki KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

İşletmelerin, yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışlarını geliştirerek karşı karşıya kaldıkları zorlukları hafifletebilecekleri, yeni pazar arayışı dahil piyasa taleplerine uygun üretim yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesi vasıtasıyla da sürdürülebilirliklerini sağlayacakları öngörülmüştür. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde faaliyette bulunan işletmelerde yenilik yapma ve uygulama kültürünün geliştirilmesiyle ürün katma değerinin artırılması ve rekabetçi yapılarının güçlendirilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda, 2014-2023 Bölge Planı Hedef ve Öncelikleri ve Ajans tarafından hazırlanan sektör raporları doğrultusunda, 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı, kalkınmada sürükleyici rol üstlenebilecek aşağıda belirtilen Bölgenin lokomotif sektörlerine yönelik olması planlanmıştır;

- Ana Metal Sanayi
- Tekstil
- Mobilya
- Ayakkabı
- Metal Mutfak Eşya
- Filtre
- Gıda Sanayi

Bu amaçla 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı;

✓ KOBİ'lerin **ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine** yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesine katkı sağlayacak yatırımlarının desteklenmesi,

✓ Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşmasını sağlayarak çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılması öncelikleri çerçevesinde uygulanmıştır.

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı kapsamında imalat sanayii sektöründe faaliyet gösteren bölgenin lokomotif sektörlerine (Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre, Gıda Sanayi) yönelik yatırımlar desteklenmiştir.

2016 Yılı YENİ-3 Programında iki farklı öncelik yer almakta olup bunlardan birisi Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşmasını sağlayarak çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılmasıdır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından temiz üretim (TÜ) "üretim süreçlerine, ürün ve hizmetlere sürekli olarak bütünsel ve önleyici bir çevre stratejisi uygulanması ile insanlar ve çevre üzerindeki risklerin azaltılması" olarak tanımlanmaktadır.

Üretim Süreçleri İçin Temiz Üretim;

- 🌿 Hammadde, su ve enerjinin etkin kullanımı,
- 🌿 Toksik ve tehlikeli hammaddelerin kullanılmaması,
- 🌿 Üretim prosesleri boyunca, her türlü atık/artıkların gerek miktar gerek toksik içerik bakımından azaltılması,
- 🌿 Atıkların geri kazanımı

Ürünler İçin Temiz Üretim;

- 🌿 Hammaddenin temininden ürünün bertarafına kadar tüm süreçler içinde (yaşam döngüsü boyunca) ortaya çıkan olumsuz etkilerin incelenmesi ve azaltılması,

Hizmetler İçin Temiz Üretim;

- 🌿 Geliştirme ve uygulama aşamalarında hizmetin oluşturacağı olası çevresel etkilerin göz önünde bulundurulması esasına dayanır.

Temiz Üretim Kapsamındaki Uygulamalar

İyi işletme uygulamaları, ürün değişimi, hammadde ikamesi, geri kazanım, süreç değişimi, ekipman ve teknoloji değişimi, yakıt değişimi vb. uygulamalardan oluşmaktadır.

2.1. Program Tanım ve Kapsamı

Ajansımız 2016 Yılı Çalışma Programı ve Bütçesi çerçevesinde; Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği ve Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu'na (DYK) uygun olarak 23.03.2016 tarihinde Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programının uygulanması amacıyla Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde proje teklif çağrısına çıkmıştır. Söz konusu programda başvuruların alınmasına yönelik başlangıç tarihi 02.04.2016 olup son başvuru tarihi 27.05.2016 olarak belirlenmiştir.

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı(YENİ-3)'na kar amacı güden kuruluşlar başvuru yapabilmiş olup teklif çağrısında başarılı olan projeler için yapılan

hibe desteği asgari 50.000 TL, azami 500.000 TL'dir. Proje uygulama süresinin en fazla 12 ay olacağı program için tahsis edilen bütçe 5.000.000 TL'dir. Bu destek tutarları proje bütçe tutarını göstermez. Başvuru sahibinin sağlayacağı finansman ile beraber toplam proje bütçe tutarı oluşur. Hiçbir destek, projenin toplam uygun maliyetinin % 25'inden az ve % 50'sinden fazla olamamaktadır.

Tablo 1. Programın Künyesi

2016 YILI SÜRDÜRÜLEBİLİR ÜRETİMİN GELİŞTİRİLMESİ YENİLİKÇİLİK MALİ DESTEK PROGRAMI		
Programın Amacı	TR63 Bölgesindeki KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlamaktır.	
Programın Öncelikleri	1.KOBİ'lerin ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesine katkı sağlayacak yatırımlarının desteklenmesi,	
	2. Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşmasını sağlayarak çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılması	
Programın Toplam Bütçesi	5.000.000 TL	
Proje Başına Destek Tutarı	Asgari 50.000 TL	Azami 500.000 TL
Destek Oranı	Asgari % 25	Azami % 50
Proje Uygulama Süresi	Asgari 2 ay	Azami 12 ay
Başvuru Yapılabilecek Proje Sayısı	Azami 2 adet	
Destek Alınabilecek Proje Sayısı	Azami 1 adet	
Proje Uygulama Yeri	Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye	
Uygun Başvuru Sahipleri	<u>Ticari Esaslara Göre Faaliyet Gösteren ve İmalat Yapan ya da Yapmaya Başlayacak Olan</u>	
	➤ Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler	
	➤ Kooperatifler ve Birlikler (<u>kar amacı güden</u>)	
Programın Sektörel Hedefleri	Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre, Gıda Sanayi	
İlan Tarihi	23 Mart 2016	
Elektronik Başvurular için Son Başvuru Tarihi ve Saati	27 Mayıs 2016 Saat 23.59	
Elden Teslim için Son Başvuru Tarihi ve Saati	3 Haziran 2016 Saat 17.00	
Sonuçların Açıklanması için Öngörülen Tarih	29 Temmuz 2016	

Destek sağlanabilecek projelere yönelik üç temel uygunluk kriteri söz konusudur:

 Başvuru sahibi ve ortaklarının uygunluğu

- ✓ Programın öncelikli sektörlerinde imalat yapıyor veya yapacak olması,
- ✓ Merkez ya da yasal şubesi TR63 Bölgesinde kayıtlı olan ve bölgeye yatırım yapacak işletmelerin, 01.07.2015 tarihinden önce TR63 Bölgesinde kurulmuş, tescil edilmiş ve faaliyette olması,
- ✓ Merkez ya da yasal şubesi TR63 Bölgesi dışında olan ve bölgeye yatırım yapacak işletmelerin, 01.07.2015 tarihinden önce bölge dışında kurulmuş, tescil edilmiş ve faaliyette olması ve elektronik son başvuru tarihine kadar bölgeye kayıt yaptırmış olması,
- ✓ Faaliyette olması [Başvuru Sahibinin personel ve/veya ekipmanlarıyla birlikte en az 01.07.2015 tarihinden beri işler durumda (faaliyette) olması] (Bölge dışından yatırım yapacak işletmeler için bölge dışındaki merkez ya da şubesinin faaliyette olduğunun belgelenmesi gerekmektedir),
- ✓ Proje faaliyetlerinin, başvuru sahibinin görev, yetki ve faaliyet alanı içerisinde bulunması,
- ✓ Faaliyet alanı değişikliği varsa programın elektronik son başvuru tarihine kadar yapılmış olması,
- ✓ Projenin hazırlığından ve yönetiminden (eğer varsa ortakları ile birlikte) doğrudan sorumlu olması, aracı olarak hareket etmemesi
- ✓ Proje kapsamında inşa edilecek ya da geliştirilecek yapı ve/veya projenin uygulanacağı yapıya/işyerine/işletmeye vb. ilişkin, ya başvuru sahibinin kanuni sahibi ve işletmecisi olması ya da 5 yıllık kira kontratı/protokol vb. sunması ve kiralanan yapılar için yapı değiştirme konusunda mülk sahibinin muvafakatının olması

 Projelerin uygunluğu

- ✓ İşletmelerde mevcut üretim yapısının yenilikçi yöntemlerle geliştirilmesi,
- ✓ İşletmelerin araştırma-geliştirme, yenilikçilik, bilgi ve teknoloji kullanım düzeylerini yükselterek; farklı ürünler geliştirmeleri ve/veya yenilik içeren üretim süreçlerini bünyelerine katmayı sağlayacak projeler,
- ✓ İşletmelerin yeni pazarlama ve iletişim stratejileri geliştirerek farklı pazarlara açılmalarına yönelik projeler,
- ✓ İşletmelerin uluslararası kalite standartları ile uyumlu olarak üretim yapabilmeleri için gerekli teknik altyapının geliştirilmesine yönelik yatırımlar (CE işareti, TSE, ISO, HACCP belgeleri alımını içeren yatırımlar vb.),
- ✓ Marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım vb. gibi tescil belgelerinin alınması ve tescillenmiş ürünlerin ticarileştirilmesine yönelik projeler.
- ✓ Bilgisayarlı tasarım (CAD), kurumsal kaynak planlaması (ERP), tedarik zinciri yönetimi (SCM), müşteri ilişkileri yönetimi (CRM), kurumsal performans yönetimi (EPM), perakende yönetimi vb. bilgi yönetimi kapsamında satın alacakları yazılım ürünlerinin lisans bedelleri ile yazılımların devreye alınması ve iyileştirilmesi için yapacakları projeler,
- ✓ Yeni ürün tasarlama, prototip üretimi, yeni üretim süreci geliştirme, Ar-Ge yapılanmasını oluşturmak üzere altyapı kurma ve insan kaynağı geliştirme amaçlı projeler,
- ✓ Verimlilik artışı sağlayacak ileri teknoloji izlenebilirlik sistemlerinin (RFID, etiketleme, akıllı ambalajlama vb.) kurulmasına yönelik projeler,
- ✓ Yeni teknolojilerin işletmeye transfer edilmesi yoluyla üretimde verimliliğin artırılmasına yönelik projeler,
- ✓ Kalite kontrol sistemi için altyapı oluşturulması ve markalaşma çalışmalarına yönelik projeler,

- ✓ Kümelenme amaçlı; tasarım ve ürün geliştirme, ortak Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri, ortak kullanım alanlarının geliştirilmesine ve işbirliklerinin kurulmasına yönelik projeler,
- ✓ Üniversitelerce geliştirilen yeni ve ileri teknoloji alanındaki bilgi ve teknolojilerin, işletmelerce uygulanmasını sağlayan yenilikçi projeler,
- ✓ Dolum, etiketleme ve paketleme makinesi üretimine yönelik projeler,
- ✓ Üretim ve hizmet süreçlerinin iyileştirilerek maliyetlerin düşürülmesi, dağıtımın geliştirilmesi yoluyla tüketicinin satın alma isteğinin arttırılmasına ve ürünün daha iyi konumlandırılmasına yönelik projeler,
- ✓ Paketli, fileli, etiketli gıda üretiminin geliştirilmesine yönelik projeler,
- ✓ İşletmelerde, ürünlerin katma değerini artıracak üretim hatlarının modernizasyonuna yönelik projeler,
- ✓ Üretim zincirinde eksik halkaların tamamlanması ve entegre üretim işletmelerinin kurulmasına yönelik projeler,
- ✓ Yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgâr, güneş, su, biokütle) kullanılarak üretimde tüketilen enerjinin üretilmesine yönelik projeler,
- ✓ Enerjiyi daha verimli kullanmayı sağlayacak süreç iyileştirmelerine yönelik projeler,
- ✓ Atık ısının değişik teknikler ile yeniden sürece dâhil edilmesine yönelik projeler,
- ✓ İmalat sanayi makinalarında kullanılan eski tip verimi düşük motorların yüksek verimli motorlar ile değiştirilmesine yönelik projeler,
- ✓ Kirlilik kontrolü yaklaşımında kullanılan boru sonu teknikler yerine, kirliliğin kaynağında oluşmadan azaltılmasını amaçlayan projeler,
- ✓ Atıkların değerlendirilmesi, geri dönüşüm ile yüksek katma değerli ürün ve enerji üretimine yönelik projeler,
- ✓ Ürün özelliklerinin değiştirilerek çevre dostu ürünler tasarlanmasına yönelik projeler,
- ✓ Evsel atıkların yeniden değerlendirilerek ekonomiye kazandırılmasına yönelik projeler,
- ✓ Üretim sürecinde ısı ve enerji kayıplarının önüne geçilmesine yönelik projeler.

Maliyetlerin uygunluğu

- ✓ Maliyetlerin götürü maliyetlere değil (yolculuk ve gündelik maliyetleri ve dolaylı maliyetler hariç), **gerçek maliyetlere** (yani projenin uygulanması sırasında yapılacak fiili maliyetler) dayandırılmalıdır.
- ✓ Projenin uygulama süresi içinde gerçekleşmesi (nihai denetim maliyetleri hariç)
- ✓ Projenin yürütülmesi için gerekli, gerçekçi mali yönetim prensipleriyle uyumlu olması ve maliyet etkinliği sağlaması
- ✓ Yararlanıcı veya ortağı tarafından gerçekleştirilmesi
- ✓ Yararlanıcının ya da ortağının hesaplarında ya da muhasebe belgelerinde kayıtlı, tanımlanabilir ve doğrulanabilir olması, destekleyici belgelerin aslı ile desteklenmesi
- ✓ Ajans tarafından uygun maliyet olarak kabul edilmiş olması

2.2. Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri

Kar amacı güden kuruluşlara yönelik uygulanacak olan 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programının(YENİ-3) temel amacı; “TR63 Bölgesindeki KOBİ’lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlamak.” olup Program;

1. KOBİ’lerin ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesine katkı sağlayacak yatırımlarının desteklenmesi,

2. Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşmasını sağlayarak çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılması öncelikleri çerçevesinde yürütülmüştür.

Öncelik 1 kapsamında Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde kurulu işletmelerin yenilikçilik kapasitesinin artırılması amacıyla, katma değeri yüksek yeni ürün üretimi, ürün çeşitlendirilmesi, patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürülmesi, yüksek pazarlama süreçlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu öncelik çerçevesinde işletmelerin teknolojik altyapılarının iyileştirilmesine yönelik yapılacakları modernizasyon yatırımlarının desteklenmesi amaçlanmıştır.

Öncelik 2 kapsamında, bölgede temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla işletmelerin tükettikleri enerjileri üretmek üzere yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaları, enerji verimliliğinin artırılması, üretim süreçleri sonucunda meydana gelen atıkların azaltılması veya yeniden işlenerek farklı alanlarda kullanılmasının sağlanması, çevreye duyarlı üretim yöntemleri kullanılarak sürdürülebilir çevre anlayışının oluşturulması hedeflenmiştir.

2016 Yılı YENİ-3 Programının iki farklı önceliğinin de bulunmasının yanı sıra sektörel hedefleri de bulunmaktadır. Bu Program kapsamında yapılacak Proje başvurusunun, aşağıda yer alan sektörlerden birisine yönelik olması gerekmektedir. Bu sektörler dışındaki sektörlerde yatırım yapmak isteyenler bu programa başvurusu onaylanmamıştır.

- Ana Metal Sanayi
- Tekstil
- Mobilya
- Ayakkabı
- Metal Mutfak Eşya
- Filtre
- Gıda Sanayi

Tablo 2. Proje Düzeyinde Programın Performans Göstergeleri

KAYS Kodu	Gösterge	Birim
K1	Toplam Üretim Değeri	TL/Yıl
K2	Yurt İçi Satış Tutarı	TL/Yıl
K3	Yurt Dışı Satış Tutarı	TL/Yıl
G1	Sürekli İstihdam	Kişi
G2	Geçici İstihdam	Kişi
K4	Ar-Ge Harcamaları	TL/Yıl
K5	Ar-Ge Personeli Sayısı	Kişi
K6	Üretim Kapasitesi	Ton,m3, Adet vb./Yıl
K7	Üretim Miktarı	Ton,m3, Adet vb./Yıl
K8	Makine Sayısı	Adet
K9	Yerli Makine Sayısı	Adet
K10	İthal Makine Sayısı	Adet
K11	Üretim Hattı Sayısı	Adet
K15	Müşteri Sayısı	Adet
G7	Eğitim Sayısı	Adet
G8	Eğitim Süresi	Saat
G9	Eğitime Katılan Kişi Sayısı	Kişi
G10	Eğitim Harcamaları	TL/Yıl
K18	Ürün Çeşidi Sayısı	Adet
K19	Yenilikçi Ürün Çeşidi Sayısı	Adet
K22	Patent Başvuru Sayısı	Adet
K23	Patent Tescil Sayısı	Adet
K24	Marka Başvuru Sayısı	Adet
K25	Marka Tescil Sayısı	Adet
K26	Faydalı Model Başvuru Sayısı	Adet
K27	Faydalı Model Tescil Sayısı	Adet
K28	Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısı	Adet
K29	Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı	Adet
K32	Alınan Sertifika Sayısı	Adet
K38	Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge/Ür-Ge Merkezi Sayısı	Adet
K39	Kurulan/Geliştirilen Laboratuvar Sayısı	Adet
K40	Geliştirilen Prototip Ürün Sayısı	Adet
K41	Çevre Mevzuatına Uygun Tesis Sayısı	Adet
K42	Geri Dönüşüm Teknolojilerine Yapılan Yatırım Tutarı	TL/Yıl

3. Programın Sonuçları

Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre ve Gıda Sanayi sektörleri 2016 YENİ-3 Programının öncelikli sektörleri arasında yer almakta olup söz konusu programda bu sektörler, programın sektörel çerçevesini oluşturmaktadır. 2016 YENİ-3 kapsamında bu sektörlerle yönelik yapılan desteklerin sonucu ve değerlendirmesi bu bölümde yapılacaktır. Ayrıca KOBİ'lerin ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlendirilmesi, Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşması ve çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılması programın temel hedefleri arasında yer almakta olup bu hedefler dahilinde programın sonuçlara ulaşip ulaşmadığı da değerlendirilecektir.

3.1. Bütçe Gerçekleşmeleri

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programına(YENİ) kar amacı güden kuruluşlar için projeler bazında asgari 50.000 TL, azami 500.000 TL hibe desteğinde bulunulması başvuru rehberinde öngörülmüştür. Söz konusu program için tahsis edilen bütçe 5.000.000 TL olup 106 proje ile bu desteğe 30.545.613 TL'lik kaynak talep gelmiştir.

Tablo 3. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru Sürecinde Bütçe, Destek ve Eşfinansman Dağılımı

İl	Başvuru Bütçesi	Başvuruda Talep Edilen Destek Miktarı	Başvuruda Eşfinansman Miktarı
Hatay	31.471.114,07	15.114.052,23	16.357.061,84
Kahramanmaraş	18.751.914,71	9.375.357,34	9.376.557,37
Osmaniye	13.430.617,82	6.056.203,91	7.374.413,91
Toplam	63.653.646,60	30.545.613,48	33.108.033,12

Başvuru bütçeleri ve talep edilen destek miktarları incelendiğinde; Hatay ilinden başvuran projelerin bütçesinin toplam başvuru bütçesine oranının %50, Kahramanmaraş ilinde bu oran %29 ve Osmaniye ilinde bu oran %21 olarak gerçekleştiği görülmüştür. İllere göre proje bütçe tutarı dağılımının illere göre başvuru sayıları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (Tablo 7). Hatay ilinden yapılan başvurularda talep edilen destek miktarının toplam proje bütçesine oranı yaklaşık %48 iken, bu oran Kahramanmaraş ilinde %50 ve Osmaniye illi için %45 olarak gerçekleşmiştir.

Başvuru bütçeleri ve talep edilen destek miktarları incelendiğinde; Hatay ilinden başvuran projelerin talep ettiği destek miktarlarının toplam başvuru bütçesine oranının %49,4, Kahramanmaraş ilinde bu oran %29,5 ve Osmaniye ilinde %21,1 olduğu görülmüştür. Bu oranların başvuru sayıları oranları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (Tablo 7). Hatay ilinden yapılan başvurularda talep edilen destek miktarının proje bütçesine oranı yaklaşık %48 iken, Kahramanmaraş için bu oran %50 ve Osmaniye ili için %45,1'dir.

Tablo 4. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Destek Miktarı

il	Başvuruda Talep Edilen Destek Miktarı	Sözleşmeye Bağlanan Destek Miktarı	Gerçekleşen Destek Miktarı
Hatay	15.114.052,23	2.504.321,79	1.836.955,60
Kahramanmaraş	9.375.357,34	1.036.393,87	578.634,61
Osmaniye	6.056.203,91	1.225.106,11	1.026.438,35
Toplam	30.545.613,48	4.765.821,77	3.442.028,56

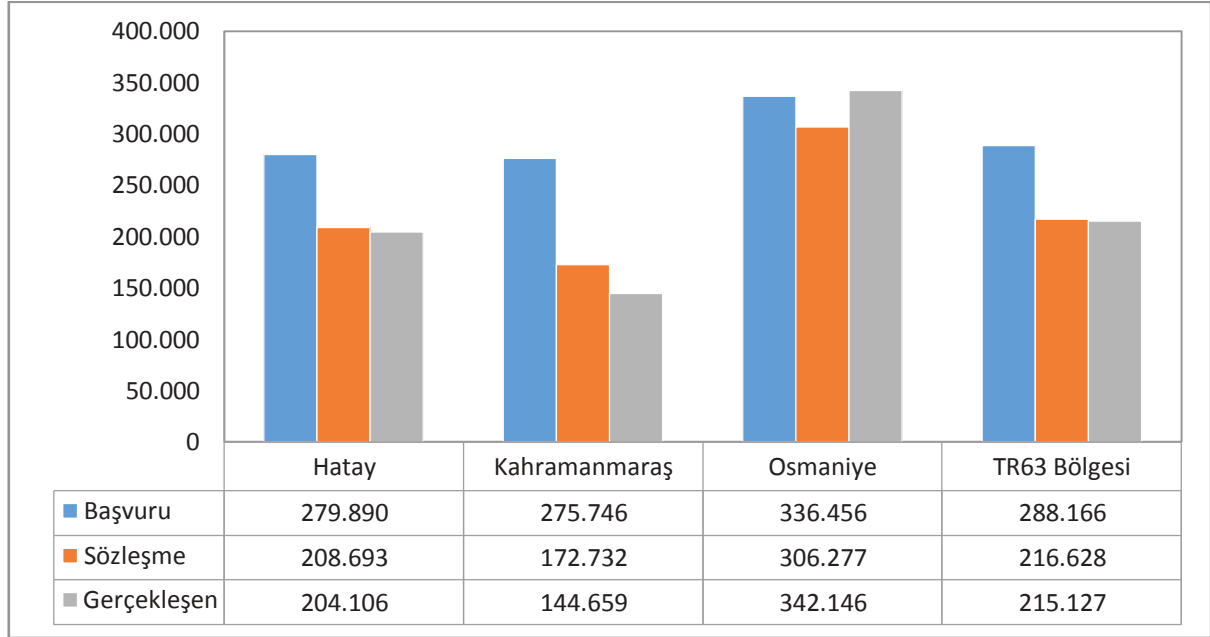
2016 yılı YENİ-3 Programı kapsamında destek almak için DOĞAKA'ya başvuran 106 projeden 28 adedi sözleşme imzalamak üzere davet edilmiş ve toplam olarak TR63 Bölgesine 4.765.821 TL bütçe tahsis edilmiştir. Ancak 6 projede sözleşme imzalamaktan vazgeçmiş ve 22 proje sahibi ile sözleşme imzalanmış olup sözleşmeye bağlanan destek miktarı 4,7 milyon TL olmuştur. Ayrıca 6 adet projenin de sözleşme imzalandıktan sonra fesih edilmesiyle 16 adet proje başarılı olarak tamamlanmış 5 milyon liralık kaynağın 3,4 milyon TL'lik bölümü söz konusu projelere destek olarak tahsis edilmiştir. Sözleşmeye bağlanan destek miktarları incelendiğinde ise; Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinin toplam destek miktarına oranları sırasıyla %52, %22 ve %26 olmuştur.

Tablo 5. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Eşfinansman Miktarı

il	Başvuruda Eşfinansman Miktarı	Sözleşmeye Bağlanan Eşfinansman Miktarı	Gerçekleşen Eşfinansman Miktarı
Hatay	16.357.061,84	2.603.884,21	1.950.049,72
Kahramanmaraş	9.376.557,37	1.036.393,88	795.532,41
Osmaniye	7.374.413,91	1.332.106,11	1.169.516,23
Toplam	33.108.033,12	4.972.384,20	3.915.098,36

2016 yılı YENİ-3 Programı kapsamında destek almak için DOĞAKA'ya başvuruda bulunulan 106 projenin eşfinansman miktarı 33,1 milyon TL'dir. Ancak değerlendirme sonucu başarılı olan 28 projenin sahibi ile sözleşme imzalamak üzere ajansa davet edilmiş ve toplam 22 proje ile sözleşme imzalanmış olup söz konusu projelerin sözleşmeye bağlanan eşfinansman miktarı 4,9 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Başarılı olarak tamamlanan projelerde gerçekleşen eşfinansman miktarı 3,2 milyon TL'dir.

Şekil 1. 2016 YENİ-3 Programı Proje Başvuru ve Proje Uygulama Sürecinde Ortalama Destek Miktarı

Proje başına düşen ortalama bütçe değerleri incelendiğinde, programın başvuru rehberinde azami olarak 500 Bin TL olarak belirlenen destek miktarı için başvurularda TR63 Bölgesi ortalamada 288 Bin TL destek talep edilmiştir. Ortalama sözleşme destek miktarı 216,6 Bin TL iken gerçekleşen destek miktarı proje başına 215 Bin TL olarak hesaplanmıştır. TR63 Bölgesinde yer alan illere ait ortalama proje destek tutarı da Şekil 1’de gösterilmiştir.

Tablo 6. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Başarılı Projelere İlişkin Ajans Destek Miktarı ve Eş Finansman

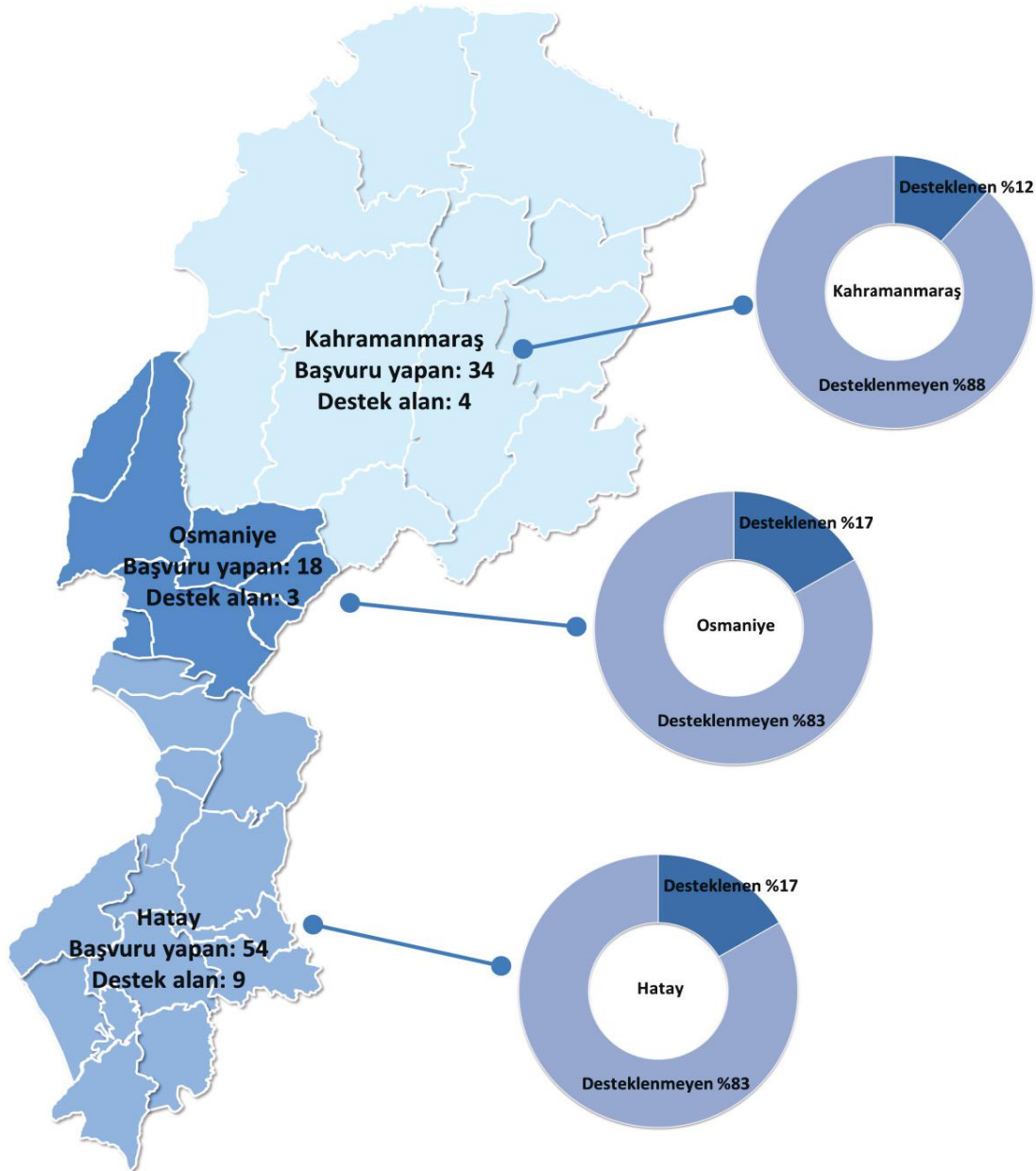
İl	Proje Sayısı	Destek Miktarı	Eş Finansman
Hatay	9	1.836.955,60	1.950.049,72
Kahramanmaraş	4	578.634,61	795.532,41
Osmaniye	3	1.026.438,35	1.169.516,23
Toplam	16	3.442.028,56	3.915.098,36

2016 YENİ-3 programında tahsis edilen kaynağın illere göre dağılımı incelendiğinde Hatay ili toplam destek tutarının %53’ü, Kahramanmaraş ili %17’si ve Osmaniye ili %30’u olmak kaydıyla toplam 3.442.028,56 liralık kaynak TR63 Bölgesine tahsis edilmiştir. Söz konusu programda başarılı proje sahipleri tarafından sağlanan eş finansman ise TR63 Bölgesinde toplam 3.915.098,36 TL olup illere göre dağılımı destek tutarı ile benzerdir.

3.2. Proje Başvuruları, Sözleşme İmzalanan ve Tamamlanan Projelere İlişkin İstatistik Bilgiler

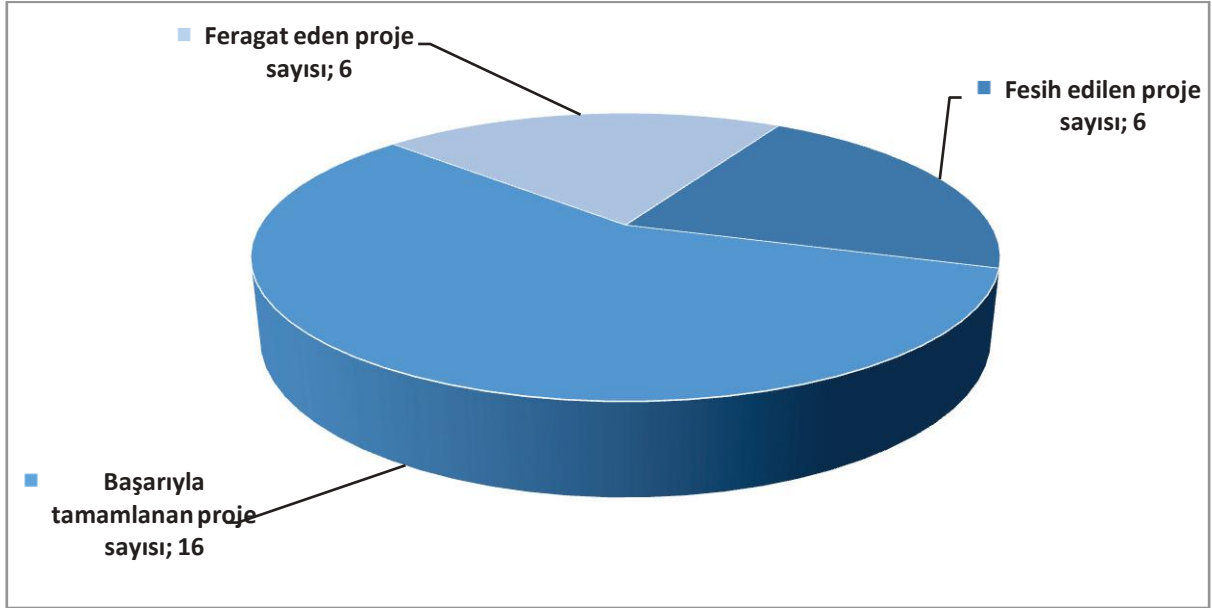
2016 Yılı Sürdürülebilir Üretim Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ) kapsamında başvuruda bulunan toplam 106 projeden 28 adedi başarılı bulunmuştur. 22 proje ile sözleşme imzalanmamıştır. 6 proje uygulama aşamasında feshedilmiş olup kalan 16 proje başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Şekil 2. TR63 Bölgesi İllerine Göre Başvuru Yapan Firma ve Destek Alan Firma Sayıları

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretim Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ)'na yapılan toplam 106 adet başvurunun %51'i Hatay ilinden, %32'si Kahramanmaraş ilinden ve %17'si de Osmaniye ilinden yapılmıştır. Başarılı olarak tamamlanan projelerin illere göre dağılımı ise Hatay ilinde %56, Kahramanmaraş ilinde %25 ve Osmaniye ilinde %19 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3. Proje Uygulama Süreci Sonunda Projelerin Durumu

2016 Yılı YENİ-3 Programında destek almaya hak kazanan 28 projenin ilan edilmesiyle 2016 yılı Eylül ayı itibarıyla 22 proje yararlanıcısıyla destek sözleşmeleri imzalanmış ve proje uygulama süreci başlamıştır. Geri kalan 6 proje yararlanıcısı, proje yürütmek için gerekli maddi imkanları olmadığını gerekçe göstererek destekten feragat etmiştir. Sözleşme imzalanan 22 adet projede yararlanıcıların projelerini sorunsuz ve mevzuata uygun şekilde yürütebilmeleri için bilgilendirme eğitimleri düzenlenmiştir. Eğitimlerde genel olarak proje uygulama mevzuatı, satın alma mevzuatı ve sıkça karşılaşılan sorunlar yararlanıcılarla paylaşılmıştır. Sözleşme imzalanmasından sonra gerçekleştirilen ilk izleme ziyaretlerinde projeye özgü yönlendirmeler yapılmış ve proje kapsamında riayet edilecek faaliyet takvimi yararlanıcı ile karşılıklı görüşmeler sonucunda netleşmiştir.

2016 yılı YENİ-3 programında başarılı olarak tamamlanan 16 projenin uygulama süresi bakımından incelendiğinde en kısa süren proje 6 ay iken en uzununu 12 ay olmak üzere ortalama olarak bir proje 9,6 aylık sürede tamamlanmıştır. Program kapsamında 14 adet zeyilname yapılmış, 12 projenin süresi uzatılmış, 59 adet izleme ziyareti gerçekleştirilmiş, 6 proje ise fesih edilmiştir.

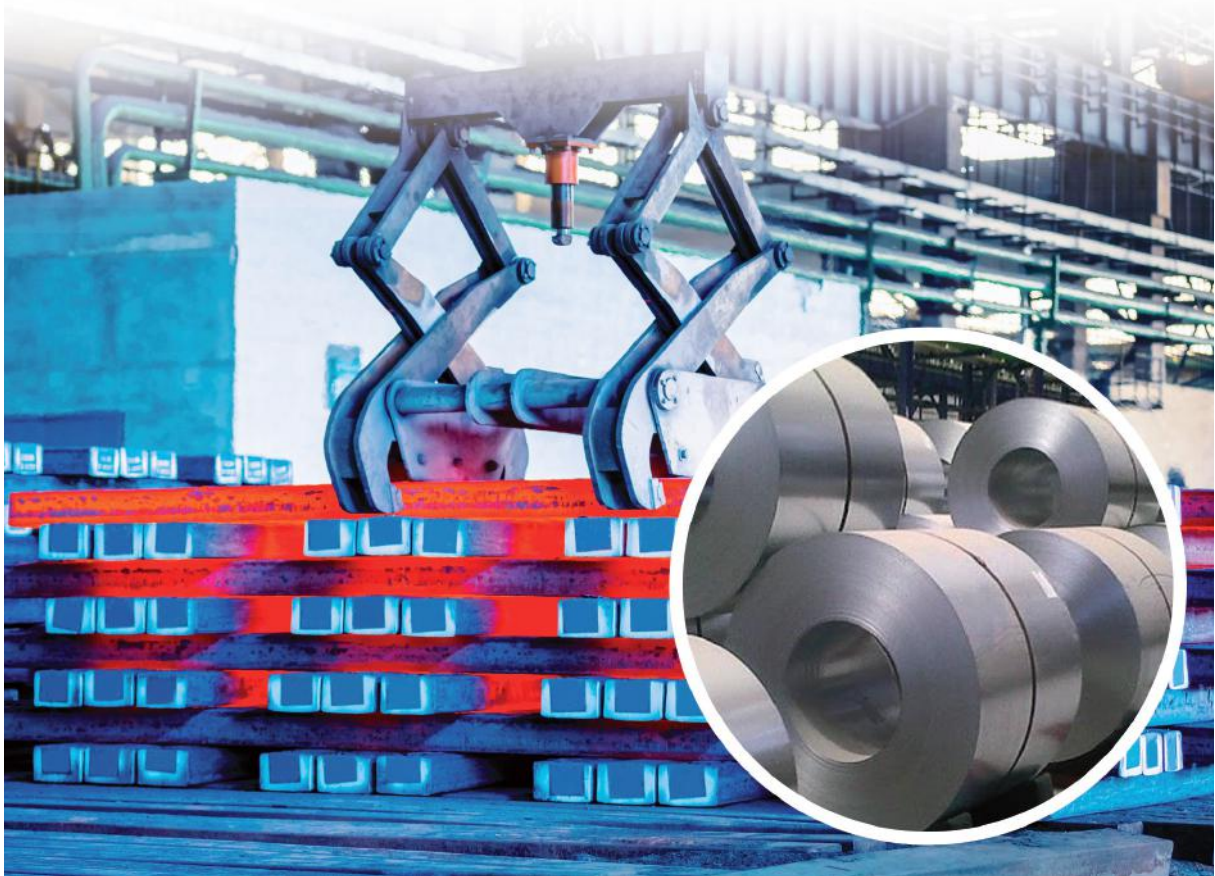
3.2.1. Proje Başvuruları

**Tablo 7. Sürdürülebilir Üretim Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı
(YENİ-3) Kapsamında İllere Göre Başvuru Sayıları**

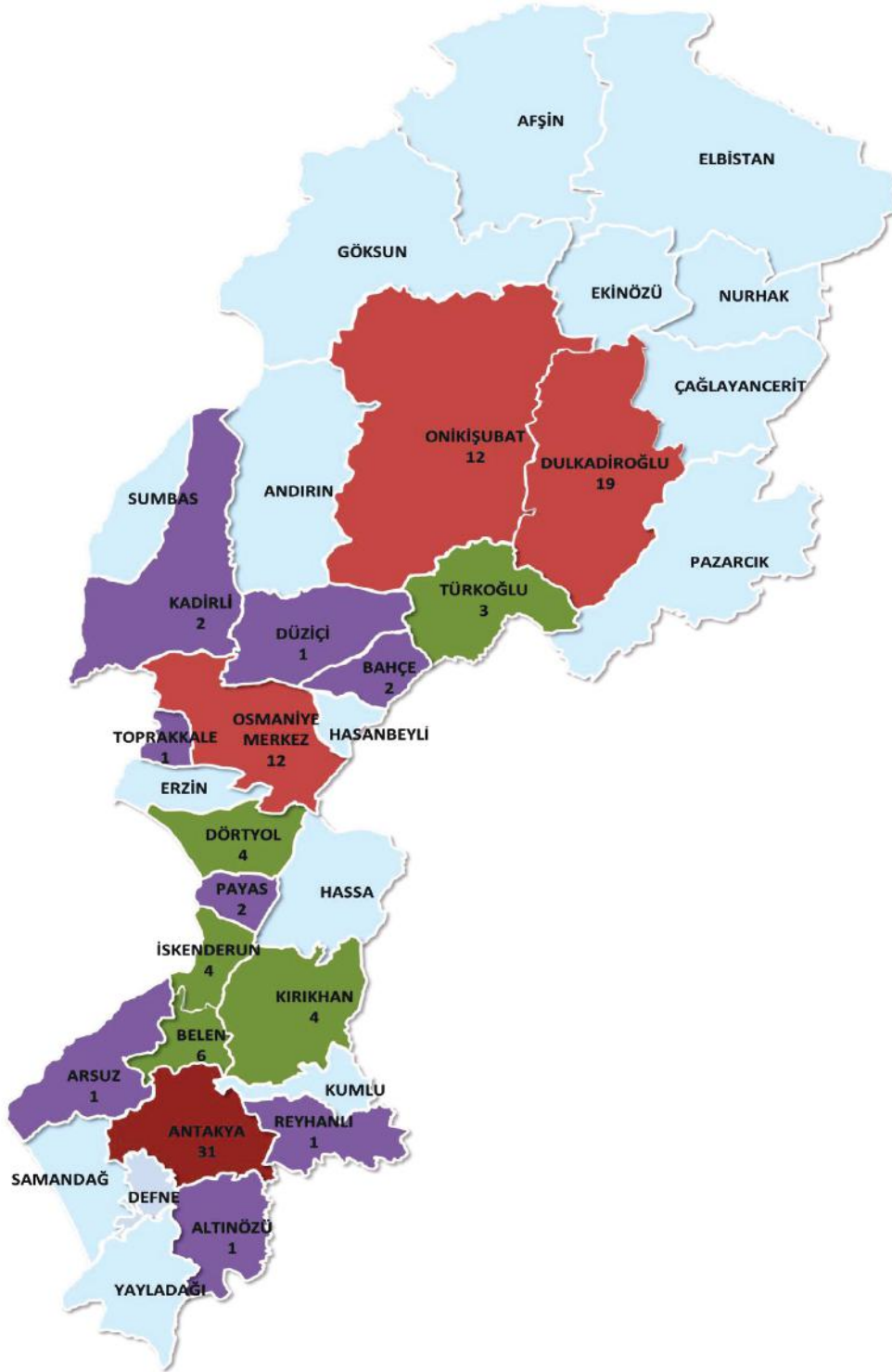
İl	Başvuru Sayısı	Talep Edilen Kaynak
Hatay	54	15.114.052,23
Kahramanmaraş	34	9.375.357,34
Osmaniye	18	6.056.203,91
Toplam	106	30.545.613,48

2016 yılı YENİ-3 programına TR63 Bölgesinden toplam 106 adet proje başvurusu yapılmış ve toplam olarak 30.545.613TL'lik kaynak talep edilmiştir. Başvuruların illere göre dağılımında ise Hatay ilinde 54 başvuru ile 15,1 milyon liralık kaynak, Kahramanmaraş ilinde 34 başvuru ile 9,4 milyon liralık kaynak ve Osmaniye ilinde 18 adet başvuru ile 6 milyon liralık kaynak talep edilmiştir.

Söz konusu programın başvuru rehberinde yer alan bütçesi 5 milyon lira olduğu göz önünde bulundurulduğunda, talep edilen mali desteğin toplam proje bütçesinin yaklaşık 6 katı olduğu görülmektedir. Hatay ilinde yapılan proje başvurularında proje başına ortalama 280 Bin TL düşerken, Kahramanmaraş ilinde ortalama 275 Bin TL ve Osmaniye ilinde ortalama 336 Bin TL'dir.

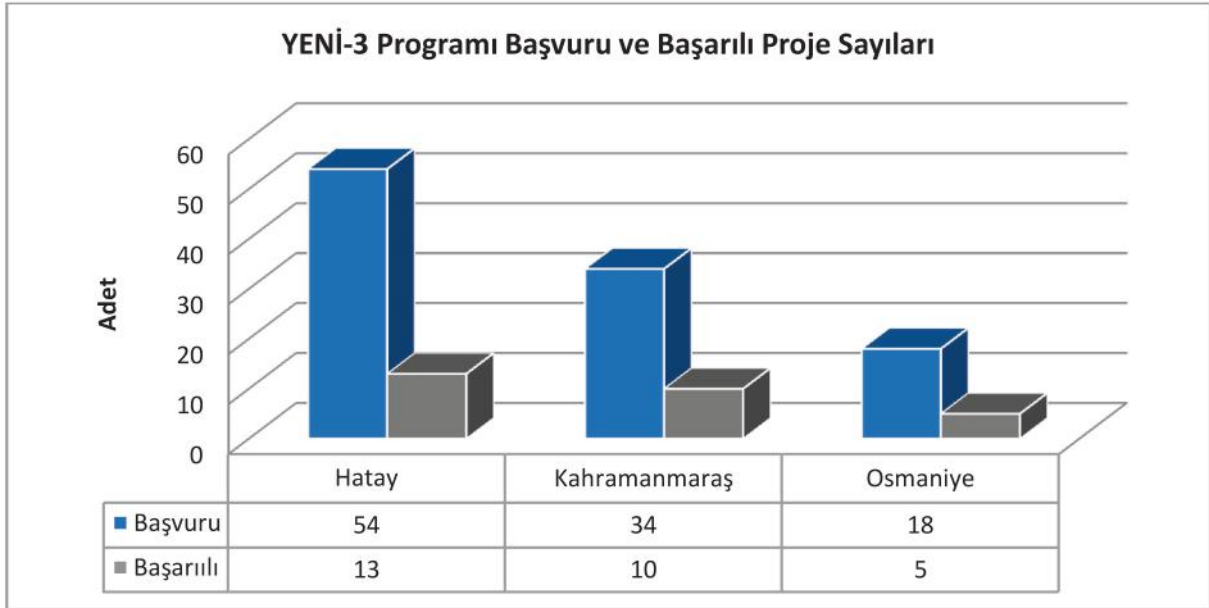

Şekil 4. 2016 Yılı YENİ-3 Programı Başvurularının TR63 Bölgesi İlçelerine Göre Mekansal Dağılımı

2016 Yılı YENİ-3 Programına Başvuruların, TR63 Bölgesi ilçeleri düzeyinde mekânsal dağılımı incelendiğinde, sanayileşmenin yoğun olduğu ilçelerde daha fazla olduğu görülmüştür. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinden oluşan TR63 Bölgesinde toplam 33 adet ilçe bulunmakta olup söz konusu bölge içinde gelişmişlik oransal olarak il merkezleri dışına da yansımıştır. İl merkezleri dışındaki ilçelerden gelen başvuru oranı TR63 Bölgesi için %30 olarak gerçekleşmiştir. İl merkezinde yer alan ilçelerde ise başvuru oranı %70 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 5. 2016 YENİ-3 Programına Yapılan Başvuru

YENİ-3 Programına başvurusu gerçekleştirilen toplam 106 projenin 28'i başarılı olarak ilan edilmiştir. Söz konusu projelerin illere göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmektedir. Başvuruların başarı oranı da %27,7 olarak gerçekleşmiştir.

Destek almaya hak kazanan 28 proje yararlanıcısının %46'sı Hatay ilinden, %36'sı Kahramanmaraş ilinden ve %18'i de Osmaniye ilinden şeklinde gerçekleşmiştir. Söz konusu programa yapılan başvuru ve destek almaya hak kazanan projelerin dağılımı incelendiğinde Hatay ilinin ön plana çıktığı görülmektedir. Programa yapılan proje başvurularında da benzer oranlar gerçekleşmiştir.

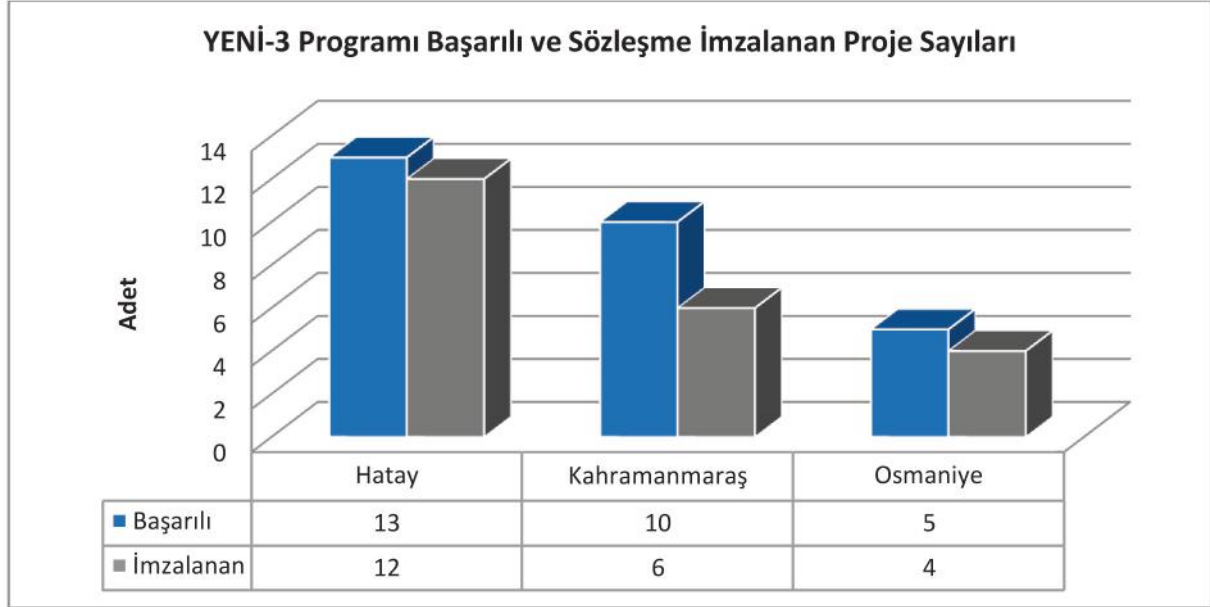
Tablo 8. Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) Kapsamında Başarılı Olan Projeler

İl	Başvuru Sayısı	Talep Edilen Kaynak	Başarılı Sayısı	Tahsis Edilen Kaynak
Hatay	54	15.114.052,23	13	2.603.884,21
Kahramanmaraş	34	9.375.357,34	10	1.036.393,88
Osmaniye	18	6.056.203,91	5	1.332.106,11
Toplam	106	30.545.613,48	28	4.972.384,20

2016 yılı YENİ-3 programına başvurusu gerçekleşen 106 projenin idari ve uygunluk kontrolleri gerçekleştirilmiş ve ardından da Bağımsız Değerlendiricilere sunulmuştur. Bağımsız değerlendirici yorumları ve ön izleme raporlarına göre projeler Değerlendirme Komitesince incelenmiştir. Söz konusu incelemeler sonucunda 28 adet projenin başarılı olarak Ajanstan destek almaya hak kazandığına ilişkin duyuru yapılmıştır.

3.2.2. Sözleşme İmzalanan Projeler

Şekil 6. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Bulunan ve Sözleşme İmzalanan Proje Sayılarının İllere Göre Dağılımı

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerindeki YENİ-3 programında başarılı bulunan 28 projenin 22'si ile yararlanıcılarla sözleşme imzalanmıştır. 6 adet proje sahibi ise söz konusu desteğe yönelik haklarından feragat ettiklerini belirterek sözleşme imzalamaktan vazgeçmiştir. Söz konusu sözleşme imzalanan projelerin illere göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Sürdürülebilir Üretim Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) Kapsamında Sözleşmeye Bağlanan Destek Tutarı

İl	Başarılı Sayısı	Tahsis Edilen Kaynak	İmzalanan Sayısı	Sözleşmeye Bağlanan Destek
Hatay	13	2.603.884,21	12	2.504.321,79
Kahramanmaraş	10	1.036.393,88	6	1.036.393,87
Osmaniye	5	1.332.106,11	4	1.225.106,11
Toplam	28	4.972.384,20	22	4.765.821,77

3.2.3. Başarılı Olarak Tamamlanan Projeler

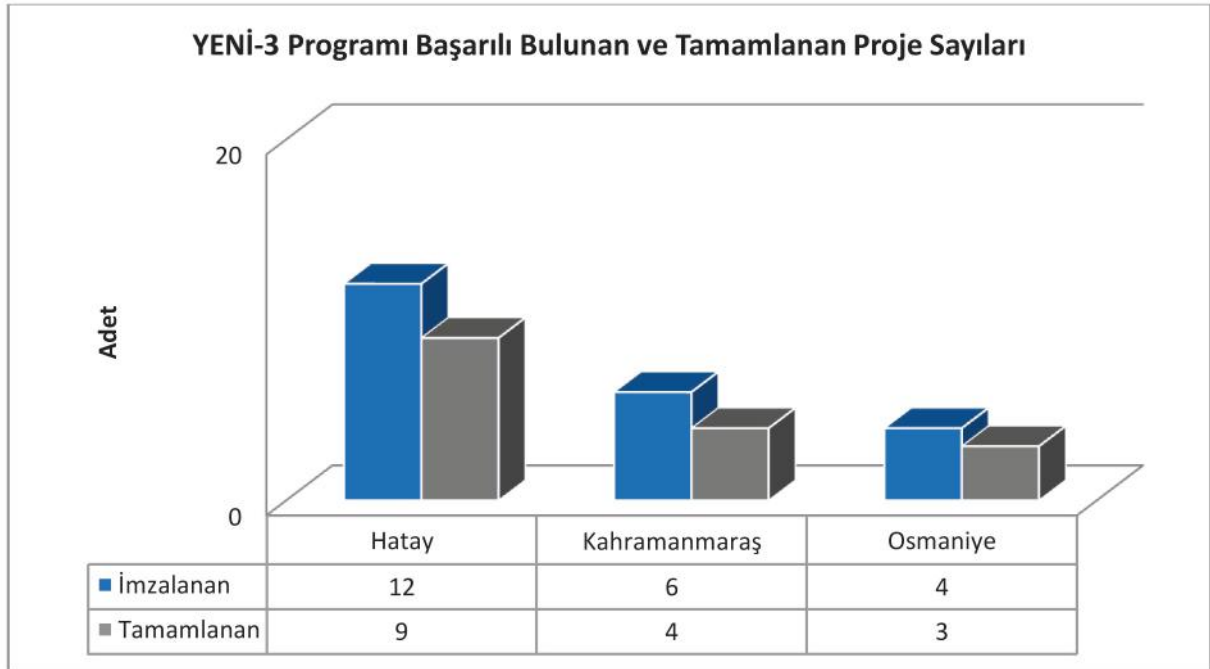
Ajansımızın KOBİ'lere yönelik 2016 yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı (YENİ-3) kapsamında 16 yararlanıcı projesini tamamlamıştır. Proje uygulama döneminde ekonomik durumları planlandığı gibi gerçekleşmeyen 6 proje sahibi fesih dilekçesi vererek proje desteğinden vazgeçmek istediklerini Ajansa bildirmişlerdir.

Tablo 10. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Projelere İlişkin Ajans Destek Miktarı ve Eş Finansman

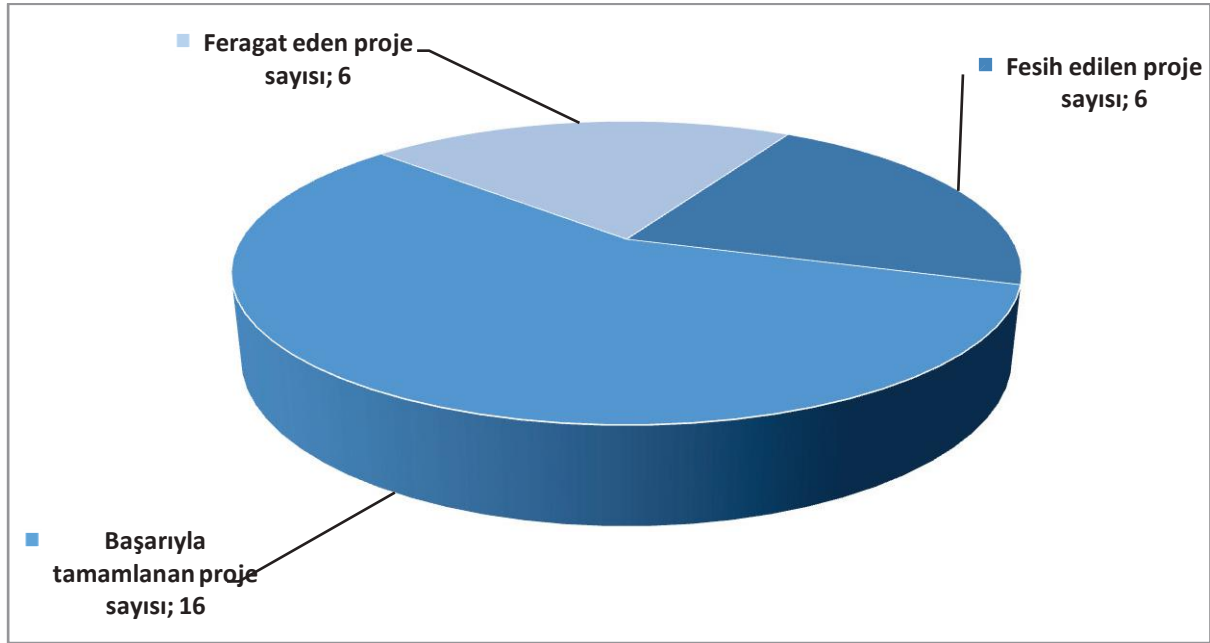
İl	Proje Sayısı	Gerçekleşen Destek Miktarı	Gerçekleşen Eş Finansman
Hatay	9	1.836.955,60	1.950.049,72
Kahramanmaraş	4	578.634,61	795.532,41
Osmaniye	3	1.026.438,35	1.169.516,23
Toplam	16	3.442.028,56	3.915.098,36

YENİ-3 programında tahsis edilen kaynağın illere göre dağılımı incelendiğinde Hatay ili toplam destek tutarının %50'si, Kahramanmaraş ili %18'i ve Osmaniye ili %32'si olmak kaydıyla toplam 3.442.028,56TL'lik kaynak TR63 Bölgesine tahsis edilmiştir. Söz konusu programda başarılı proje sahipleri tarafından sağlanan eş finansman ise TR63 Bölgesinde toplam 3.915.098,36TL olup illere göre dağılımı destek tutarı ile benzerdir.

Şekil 7. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Bulunan ve Tamamlanan Proje Sayılarının İllere Göre Dağılımı

Şekil 8. Destek Almaya Hak Kazanan Projelerin Uygulama Süreci Sonrası Durumu

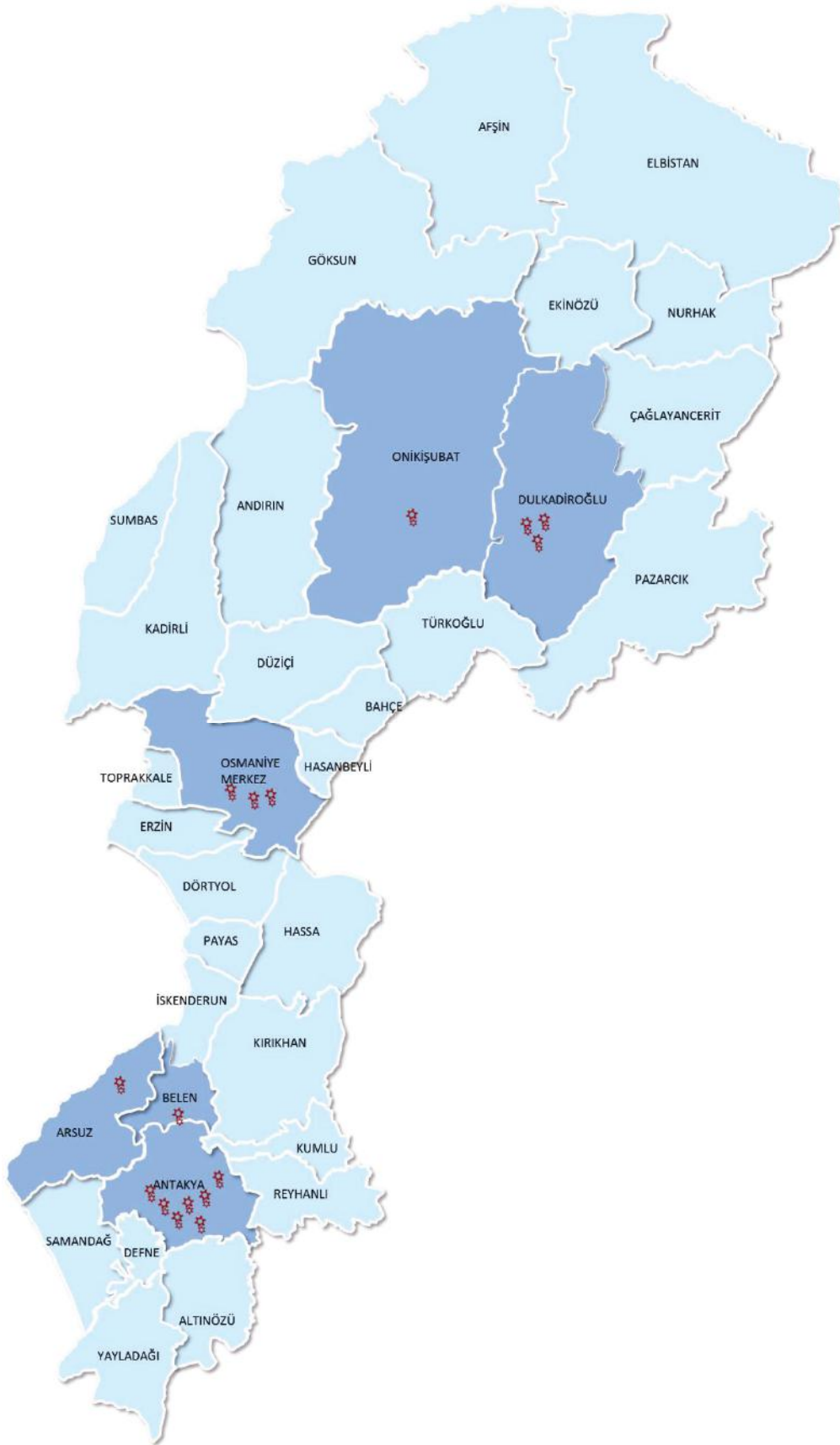

Destek almaya hak kazanıp sözleşmeden feragat eden 6 firma bulunmakta olup sözleşmesini imzalayıp belirli nedenlerden dolayı sözleşmesini fesih eden 6 adet firma bulunmaktadır. Sözleşmelerini fesheden firmaların en fazla döviz kurlarında oluşan kur farklarını, firmaların sermaye yapılarının bozulmasını gerekçe gösterdikleri görülmüştür.

2016 YENİ-3 Programında gerçekleşen fesih taleplerinden dolayı kullanılamayan destek tutarı oluşmuştur. Ajansların uygulama döneminde tâbi oldukları mevzuata göre, sözleşme imzalanmadan önce feragat edilen projelerdeki destek tutarları yedek projelerde değerlendirilebilirken, sözleşmelerin imzalanmasından sonra kullanılamayan proje bütçeleri programdaki yedek projelerde kullanılamamaktadır. Kullanılamayan bu bütçe diğer Mali Destek Programlarının bütçelerine aktarılmaktadır. Gerçekleşen 2 adet fesihten dolayı programda yaklaşık 1.106.378,89 TL destek kullanılamamıştır. Bu tutar sözleşmeye bağlanan destek tutarının %23,2'sine tekabül etmektedir.

Şekil 9. 2016 YENİ-3 Programında Tamamlanan Projelerin TR63 Bölgesi İlçelerine Göre Coğrafi Dağılımı

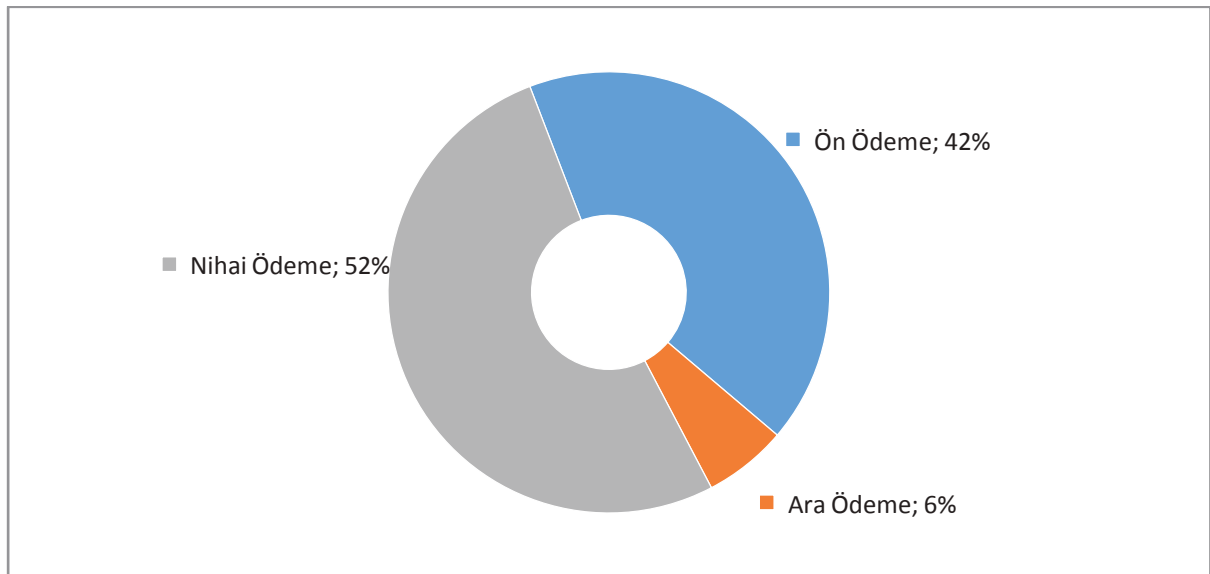
Tablo 11. 2016 YENİ-3 Programında Başarılı Olarak Tamamlanan Projelerin Sektörlere Göre Dağılımı

Sektörler	Adet	Yüzde
Ağaç Ürünleri ve Mobilya İmalatı	7	44%
Ana metal Sanayii ve Metal Ürünleri İmalatı	3	19%
Ayakkabıcılık ve Deri Ürünlerinin İmalatı	2	13%
Makine ve Ekipman İmalatı	2	13%
Gıda Ürünleri İmalatı	1	6%
Kimyasal, Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	1	6%
Toplam	16	100,0%

TR63 Bölgesinin sektörel desenine göre firmalar en çok ağaç ürünleri ve mobilya imalatı sektöründe yer aldığından dolayı 2016 yılı YENİ-3 Programında destek alan firmaların da yoğunluğu bu şekilde paralellik göstermiştir.

Kalkınma Ajansları Destek Programlarındaki uygulama aşamasında destek almaya hak kazanan projelerin faaliyetlerinin zamanlama planlaması ile ilgili sorunlar, destek sözleşmesinin imzalanmasını takiben yapılan ilk izleme faaliyetinde ele alınmaktadır. İlk izlemede proje faaliyetleri, yararlanıcı ile birlikte tekrar gözden geçirilmektedir. Bu kapsamda ara izlemeler, ihale, satın alma, ödeme planları ve projenin tamamlanma süreci, gerek görülürse yeniden planlanmaktadır. 2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında yararlanıcılarla yapılan sözleşmeler ağırlıklı olarak 2016 Yılı Eylül ayının başında imzalanmıştır. Sözleşme imzalanmasını takiben yapılan ilk izleme faaliyetlerinin hepsi eylül ayının sonunda ve ekim ayının başında olmak üzere ilk 30 gün içinde gerçekleştirilmiştir.

Şekil 10. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Oranları

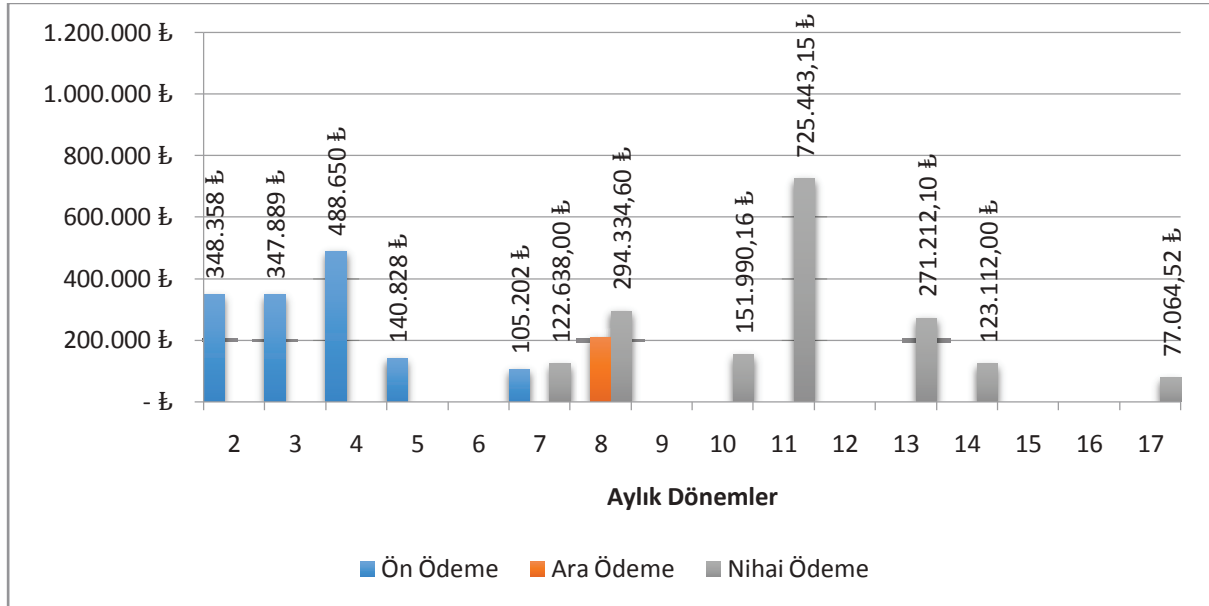
2016 Yılı YENİ-3 Programı uygulama sürecinde gerçekleştirilen ödemeler incelendiğinde ödemelerin %42'si ön ödeme şeklinde gerçekleştirildiği ve söz konusu ödeme tutarı da yaklaşık olarak 1,4 milyon lira olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Oranları

	Miktar	Yüzde
Ön Ödeme	1.430.927,16	42,03%
Ara Ödeme	208.217,27	6,12%
Nihai Ödeme	1.765.794,53	51,86%
Toplam	3.404.938,96	100,00%

Yararlanıcıların talepleri doğrultusunda gerçekleştirilen ara ödemeler toplam ödemelerin %6'sını oluşturmaktadır. Söz konusu program kapsamında gerçekleştirilen nihai ödemelerin toplam tutarı da yaklaşık olarak 1,7 milyon lira olup toplam ödemelerin %52'sini oluşturmaktadır.

Şekil 11. Uygulama Sürecinde Ön, Ara ve Nihai Ödeme Talepleri

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında gerçekleştirilen proje ödemeleri aylık dönemler halinde incelendiğinde, yararlanıcılar tarafından talep edilen 1,4 milyon liralık ön ödemenin ilk 7 ayda tamamlandığı görülmektedir. Yapılan nihai ödemeler incelendiğinde en erken nihai ödemenin 7'inci ayda en son nihai ödemenin ise 17'inci ayda yapıldığı görülmektedir. Yararlanıcılar tarafından belirtilen sürede proje süresinin bitmesini müteakip bir ay içinde ödemelerin yapıldığı, yararlanıcıların ödeme taleplerinin bekletilmeden sonuçlandırıldığı görülmüştür.

Tablo 13. İzleme Ziyareti Faaliyetleri İstatistikleri

	Yararlanıcı Sayısı	Planlanan İzleme Ziyareti Sayısı	Gerçekleşen İzleme Ziyareti Sayısı
Feragat eden	6	0	0
Feshedilen	6	12	7
Tamamlanan	16	57	52
Toplam	28	69	59

Proje Uygulama sürecinde izleme faaliyetleri incelendiğinde, proje desteği hakkında feragat eden firmalara izleme ziyareti gerçekleştirmeye gerek kalmadığı anlaşılmıştır. Ancak projesini uygulamadan vazgeçerek destek sözleşmesini fesh eden firmaların hepsine izleme ziyareti gerçekleştirilmiştir. Projesini tamamlayan yararlanıcılara ise en az ortalama 3 kez izleme ziyaretinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Program kapsamında gerçekleştirilen toplam izleme faaliyetinin %88'i başarıyla tamamlanan projelere olmuştur.

Tablo 14. Program Kapsamında Yapılan Harcamaların Bütçesel Dağılımı

	Miktar	Yüzde
İnsan Kaynakları	0,00	0,0%
Seyahat	0,00	0,0%
Ekipman ve Malzeme	9.174.221,41	99,1%
Yerel Ofis Maliyetleri	0,00	0,0%
Diğer Maliyetler, Hizmetler	26.108,52	0,3%
Diğer	59.259,00	0,6%
İdari Maliyetler	0	0,0%
Toplam	9.259.588,93	100,0%

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında gerçekleştirilen toplam bütçe harcamalarının yaklaşık %99'unu makine ve ekipman alımı oluşturmaktadır. Yaklaşık 9,2 Milyon TL maliyetle 157adet makine ve ekipman alımı gerçekleştirilmiştir. Program kapsamında alınan makinelerin ortalama maliyeti yaklaşık 58,4 Bin TL olmuştur.

İnsan kaynakları bütçe kaleminde herhangi bir harcama gerçekleştirilmemesine rağmen program kapsamında destek alan firmalarda 52 yeni istihdam sağlanmıştır. Programda gerçekleşen harcamaların yaklaşık %0,9'unu oluşturan maliyetler ile de projeler kapsamında yapılan marka tescil başvuruları, patent başvuruları, faydalı model başvuruları, ulusal ve uluslararası teknik kalite ve standartlara göre sertifika başvuruları ve tecilleri yapılmıştır. Gerçekleşen bu maliyet ile; 3 adet sertifika ve 2 adet faydalı model başvurusu yapılmıştır. Yapılan başvuru veya alınan her belge için program kapsamında ortalama 12 Bin TL maliyet oluşmuştur.

4. Programın Değerlendirilmesi

4.1. Değerlendirmede Kullanılan Yöntem

2016 yılı YENİ-3 Programı, Program Sonrası Değerlendirme Raporu kapsamında başarılı olarak tamamlanan proje sahipleri ile gerçekleştirilen anket ile firmaların projeye bakış açısı ve desteklerden yararlanma durumu ve söz konusu programın başvuru rehberinde belirlenen amaç ve öncelikleri kapsamında bilgileri derlemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın veri toplama şekli anket yöntemi olup anketler ajans uzmanları tarafından firma sahibine ya da ilgili kişiye yöneltilerek uygulanmıştır. Veri toplama sürecinde nitel ve nicel verilerden yararlanılmıştır. Söz konusu veriler, çalışmaya konu olan 2016 yılı YENİ-3 Mali Destek Programı ve İzleme Biriminin kullandığı portal veri tabanından elde edilen veriler ile projesi tamamlanmış firmalarla gerçekleştirilen anketlere dayanmaktadır.

Firmaların mevcut durumda yurtiçi ve yurtdışı satış tutarı, makine sayısı, müşteri sayısı, üretim miktarı, üretim kapasitesi ve sürekli istihdamı gibi göstergeler başvuru öncesi dönem ile karşılaştırma yapmak amacıyla tekrar sorulmuştur. Ayrıca sürdürülebilirlik, etki ve etkililik gibi kavramların nicelleştirilmesi amacıyla da ifadelerle katılım durumuna yönelik sorular hazırlanmıştır.

Sürdürülebilirlik için projenin ileriye yönelik etkisinin ölçüldüğü ifadeler, etki için projenin olumlu yönde firmalara yaptığı etkilerin ölçüldüğü ifadeler ve etkililik için projenin katma değerli unsurlara sahip olduğuna yönelik ifadeler kullanılarak 5'li likert ölçeği anket kapsamında uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan anket yönteminde başarılı olarak tamamlanan bütün projelere sorular yöneltildiği için örnekleme yapılmamış olup tamsayım yöntemi esas olarak kalmıştır. Ayrıca anket yoluyla elde edilen veriler, MS Excel ve SPSS paket programları kullanılarak analiz edilmiştir.

4.2. Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi

		Program Performans Göstergesi	Birim	Hedef	Sonuç
AMAÇ: TR63 Bölgesindeki KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümlerine katkı sağlamaktır.	Öncelik 1. KOBİ'lerin ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesine katkı sağlayacak yatırımların desteklenmesi,	1. Alınan Sertifika Sayısı	Adet	16	3
		2. Ar-Ge Harcamaları	TL	0	0
		3. Ar-Ge Personeli Sayısı	Kişi	7	7
		4. Eğitim Harcamaları	TL	33.750	0
		5. Eğitim Sayısı	Adet	10	8
		6. Eğitim Süresi	Saat	500	456
		7. Eğitime Katılan Kişi Sayısı	Kişi	63	32
		8. Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısı	Adet	0	0
		9. Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı	Adet	0	0
		10. Faydalı Model Başvuru Sayısı	Adet	0	0
		11. Faydalı Model Tescil Sayısı	Adet	5	5
		12. Geçici İstihdam	Kişi	62	64
		13. Geliştirilen Prototip Ürün Sayısı	Adet	1	1
		14. İthal Makine Sayısı	Adet	0	1
		15. Kurulan/Geliştirilen Ar-Ge/ Ür-Ge Merkezi Sayısı	Adet	0	0
		16. Kurulan/Geliştirilen Laboratuvar Sayısı	Adet	1	0
		17. Makine Sayısı	Adet	334	374
		18. Marka Başvuru Sayısı	Adet	3	3
		19. Marka Tescil Sayısı	Adet	4	1
		20. Müşteri Sayısı	Adet	1.355	812
		21. Patent Başvuru Sayısı	Adet	1	0
		22. Patent Tescil Sayısı	Adet	0	1
		23. Sürekli İstihdam	Kişi	231	214
		24. Toplam Üretim Değeri	TL/Yıl	240.684.572,11	51.144.104,87
		25. Üretim Hattı Sayısı	Adet	30	32
		26. Üretim Kapasitesi	Ton,m3, Adet vb./Yıl	1.298.831	31.215.686
		27. Üretim Miktarı	Ton,m3, Adet vb./Yıl	166.630	30.039.947,59
		28. Ürün Çeşidi Sayısı	Adet	1191	328
		29. Yerli Makine Sayısı	Adet	167	172
		30. Yurt Dışı Satış Tutarı	TL/Yıl	3.500.000	7.072.849,95
		31. Yurt İçi Satış Tutarı	TL/Yıl	256.207.411,42	71.750.540,28
	Öncelik 2. Bölgede temiz üretim anlayışının yaygınlaşmasını sağlayarak çevreye duyarlı üretim sistemlerinin kullanılması	1. Çevre Mevzuatına Uygun Tesis Sayısı	Adet	8	8
		2. Geri Dönüşüm Teknolojilerine Yapılan Yatırım Tutarı	TL/Yıl	7.667.691	667.961
		3. Yenilikçi Ürün Çeşidi Sayısı	Adet	9	13

2016 yılı YENİ-3 programının amacı TR63 Bölgesindeki KOBİ'lerin teknolojik altyapılarının geliştirilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim anlayışı ile büyümelerine katkı sağlamaktır. Bu amaç kapsamında iki adet öncelik bulunmakta olup bunlardan birincisi KOBİ'lerin ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesine katkı sağlayacak yatırımlarının desteklenmesi, şeklinde belirlenmiştir.

İlk öncelik kapsamında 31 adet gösterge ve ikinci öncelik kapsamında 3 adet gösterge bulunmakta olup önceliğin hedeflenen değerlere ulaşmakta ne derecede başarılı olduğu değerlendirilmiştir. Programın öncelikleri doğrultusunda ilk öncelikteki 31 göstergenin 14'ünde hedeflere ulaşılabilirdiği 17'sinde ise hedeflere ulaşmada zorluklarla karşılaşıldığı görülmektedir. İkinci öncelik kapsamında 3 göstergenin 2'sinde hedefe ulaşıldığı görülmektedir. Toplam olarak göstergelerin hedeflere ulaşılma durumu incelendiğinde göstergelerin %47'sinin hedeflenen sonuçların gerçekleştiği görülmektedir. Program öncelikleri olarak değerlendirildiğinde ilk önceliğin %31'inde, ikinci önceliğin %67'sinde hedeflenen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Ajansımız Destek Programları kapsamında performans göstergelerinde taahhüt ettiği performansı gösteremeyen yararlanıcılara performans kesintisi uygulamaktadır.

4.3. Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi

Teklif edilen bütçe de dâhil olmak üzere başvurular, 2016 YENİ-3 başvuru rehberinde yer alan Değerlendirme Tablosundaki kriterlere göre KAYS üzerinden bağımsız değerlendiriciler tarafından Gizlilik ve Tarafsızlık Sözleşmesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Değerlendirme tablosu, bölümlere ve alt bölümlere ayrılmış olup, başvuru tabloda belirtilen puanlar üzerinden değerlendirilmektedir. Değerlendirmede sırası ile başvuranın mali ve işletme kapasitesi, proje konusunun programın amaç ve öncelikleri ile ilgililiği, önerilen yöntemin kalitesi ve geçerliliği, projenin destek sonrası sürdürülebilirliği ile projenin bütçe ve maliyet etkinliği göz önüne alınmaktadır.

Proje tekliflerinin destek almaya hak kazanabilmesi için 65 puan olan toplam başarı puanına ek olarak, değerlendirme tablosunun ilk iki bölümünde incelenen Mali ve İşletme Yönetim Kapasitesi bölümünden en az 12 puan (20 puan üzerinden), ilgililik bölümünden da en az 22 puan (35 puan üzerinden) alması koşulu aranmaktadır.

4.3.1. İlgililik

İlgililik kriteri, müdahalenin hedeflerinin genel sosyoekonomik amaç ve ihtiyaçlara, ulusal veya bölgesel plan ve programlara uygunluğunu değerlendirmektedir¹.

4.3.1.1. 2016 YENİ-3 Programının Bölge Planı ve Üst Ölçekli Programlarla Uyumu

10. Kalkınma Planında İşletmelerin rekabet öncesi işbirliği, ağ oluşturma, ortak Ar-Ge ve tasarım, ortak tedarik ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi özendirilmesi stratejik güdümünde imalat sanayinde dönüşümün gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planında özel sektör tarafından yürütülen Ar-Ge projelerine verilen destekler artırılarak yenilik kültürünün geliştirilmesi, Ar-Ge çalışmalarına olan talebin canlandırılması,

¹ Zeynep Ersayın. *Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği* (Uzmanlık Tezi), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012.s.7.

öncelikli alanlarda teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkarılması ve sektör geneline yaygınlaştırmak üzere rekabet öncesi ortak ve kapsamlı Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca firmaların ve özellikle KOBİ'lerin verimlilik artırıcı yöntemleri üretim süreçlerinde benimsemeleri, Ar-Ge faaliyetlerini ve yenilikçiliği teşvik etmek suretiyle özel sektörün özgün ürünler ve süreçler tasarlaması veya mevcut ürünlerini sürekli olarak iyileştirilmesi teşvik edilecektir.

Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014 metninde firmalara yönelik olarak patentle koruma, marka yaratma, coğrafi işaret başta olmak üzere sınai mülkiyet hakları konusunda, bilinçlendirme, teşvik sistemi ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Ajansımız tarafından bölgenin öncelikli sektörlerine yönelik yapılan analiz çalışmalarında (Ana Metal Sanayi, Tekstil, Mobilya, Ayakkabı, Metal Mutfak Eşya, Filtre, Gıda Sanayi) bu sektörlerde yer alan küçük işletmelerin en önemli sorunlarından birisinin teknolojik altyapı eksikliği ve katma değeri düşük ürün üretimi olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede sektörlerin bölgede var olan sorunların çözümüne yönelik mali destek programı tasarlanmış olup söz konusu sorunlar ve çözümler üst ölçekli plan ve programlarla uyumludur.

Ulusal programlarla uyumlu olarak hazırlanan TR63 Bölge Planında (2014-2023) yeni ve yenilikçi yatırımlar ile sanayi katma değerinin yükseltilmesi sanayi sektöründeki temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak; TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye yükseltilmesi, patent, marka ve coğrafi işaret gibi yenilikçilik anlayışı ile paralel gelişen sınai mülkiyet haklarına ilişkin uygulamaların yaygınlaştırılması önceliklendirilmiştir. Bu konuda bölge planında yer alan tedbirler aşağıda yer almaktadır;

🌊 Ana metal sanayi ve tekstil başta olmak üzere metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde ulusal ve uluslararası fonlar etkin olarak kullanılarak Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetlerine zemin olabilecek ortak kullanım alanlarının oluşturulması,

🌊 Firmaların özgün ürün ve üretim modeli tasarımlarının öncelikli olarak teşvik edilmesi,

🌊 Firmaların teknoloji yeteneğini üst düzeye çıkaracak Ar-Ge ve katma değer arttırıcı modernizasyon yatırımlarının desteklenmesi,

🌊 TR63 Bölgesi'nin rekabetçi sektörleri olan ana metal sanayi ve tekstil başta olmak üzere gıda, metal mutfak eşya, ayakkabıcılık ve mobilyacılık sektörlerinde marka, patent, faydalı model v.s. gibi yenilikçiliğe yönelik faaliyetlerin öncelikli olarak desteklenmesi,

Bunun yanı sıra ulusal plan ve stratejilerle eşgüdüm içerisinde çevreye duyarlı üretim anlayışının bölge geneline yayılması, imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin ihtiyaç duydukları enerjiyi kendilerinin üretmesini sağlayacak yenilenebilir enerji yatırımları ve açığa çıkan atıkların değerlendirilmesine yönelik yatırımların desteklenmesi bölge planında yer alan stratejiler arasında yer almaktadır.

4.3.1.2. Başarılı Projelerin Konuları İtibariyle Programın Öncelik ve Amaçları İle Uyumu

2016 yılı YENİ-3 Programına başvurusu yapılan projelerin teklif çağrısında yer alan hedef ve öncelikleri ile ilişkisinin bulunması gerekmektedir. Bu kapsamda DOĞAKA'dan destek alan ve başarılı bir şekilde tamamlanan projelerin proje içerikleri; ürün çeşitliliğinin artırılması, katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesine yönelik üretim hatlarının kurulması, modernizasyon gibi teknolojik altyapının güçlenmesi ve çevreye duyarlı üretimin sağlanması olup, söz konusu Mali Destek Programının öncelikleri ile tam bir uyum göstermektedir.

DOĞAKA'dan destek alan işletmelerin proje gerçekleştirme amaçları; teknoloji seviyesinin artırılması, kayıtlı istihdamın artırılması, ürünlerde kalite artışının sağlanması, yeni ürün üretimine yönelik yenilikçi ve doğa dostu yatırımların yapılması olup, söz konusu işletmelerin projeleri 2016 yılı YENİ-3 Programı ile doğrudan ilişkilidir.

İşletmelerin projeye başlama amaçlarının (kayıtlı istihdamı artırmak, ürünlerde kalite artışını sağlamak, yeni ürün üretimine yönelik yeni ve doğa dostu yatırımlar yapmak ve yeni bir ülkeye ihracat yapmak) tamamına veya bazılarına kısmen ulaşmaları aynı zamanda proje önceliklerinin de gerçekleştiğinin bir göstergesidir. İşletmelerin proje amaçlarına ulaşmaları, yeni üretim teknolojileri uygulamaları, yenilikçi yöntemleri yaygınlaştırmaları sayesinde modernizasyonun gerçekleştirilmesi, ürün hizmet kapasitesinin artırılması ve yeni ülkelere ihracat yapılması sonucunu ortaya çıkartmıştır. Bu durum mali destek programı önceliklerinin önemli ölçüde gerçekleştiğinin de bir göstergesidir.

4.3.1.3. Tamamlanan Projelerin Konuları İtibariyle Programın Öncelik ve Amaçları İle Uyumu

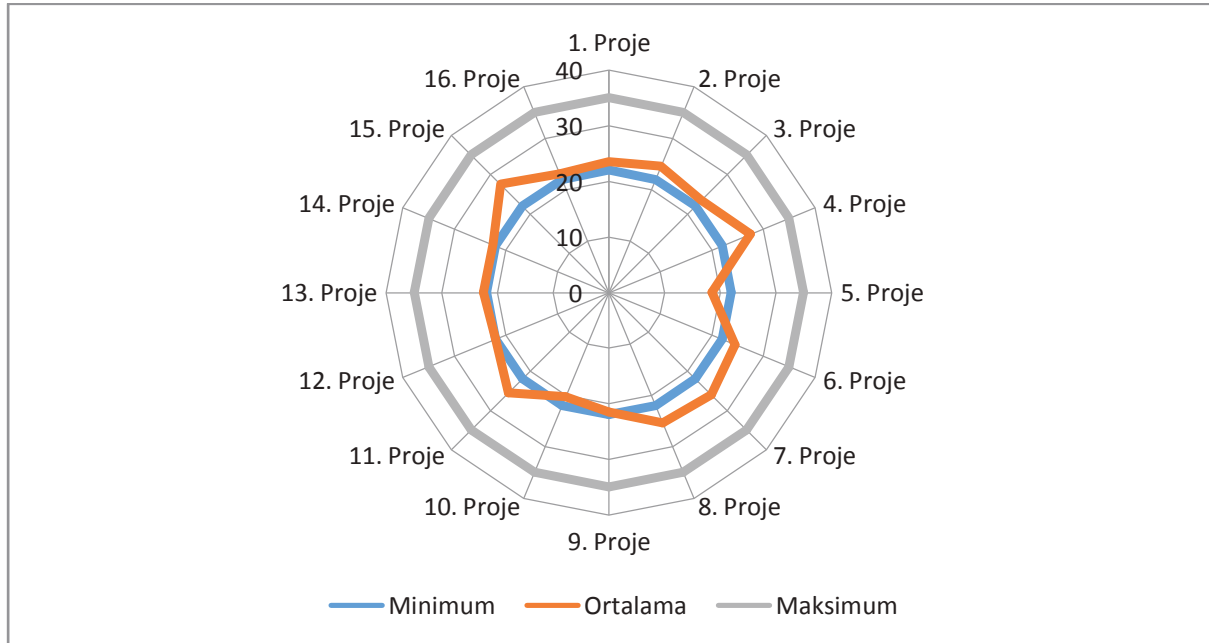
Mali Destek Programı Başvuru Rehberinde yer alan kriter setinde başvurusu gerçekleştirilen tüm projelerin teklif çağrısı ile ilgili olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bu bölümde söz konusu kriterler kapsamında Bağımsız Değerlendiriciler tarafından başarılı projelerde yapılan puanlamanın sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 15. 2016 YENİ-3 MDP Projelerine İlişkin İlgililik Kriterleri

Kriterler	Puan
Proje, teklif çağrısının genel amacı ve/veya öncelikleri ile ne kadar ilgili?	10
 Programla uyumlu özel katma değer unsurlarına yer veriliyor mu? Temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik mi? Katma değeri yüksek yeni ürün üretilmesi ve buna yönelik üretim hatlarının kurulması, ürün çeşitliliğinin artırılması vb. yenilikçi uygulamalar içeriyor mu? Marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım tescil belgelerini alınmasına ve alınmış tescil belgelerinin ticarileştirilmesine yönelik mi? Kayıtlı istihdam artışı sağlıyor mu? Benzer alanlarda faaliyet gösteren işletmeler için ortak kullanım alanları oluşturmayı amaçlıyor mu? Teknolojik altyapının iyileştirilmesine yönelik mi? Mikro işletmeden küçük işletmeye, küçük işletmeden orta büyüklükteki işletme statüsüne geçebilecek yatırım mı?	15
 Proje, Bölgenin potansiyeli, ihtiyaçları ve sorunları ile ne kadar ilgili? Başvuru sahibinin sorun ve ihtiyaçları bölgenin sorun ve ihtiyaçlarını yansıtıyor mu? Bu sorun ve ihtiyaçların çözüme kavuşturulması, Bölgeye katma değer sağlayacak mı?	10
Toplam Puan	35

Proje tekliflerinin destek almaya hak kazanabilmesi için ilgililik bölümünde yer alan kriterlere göre toplam 35 puan üzerinden 22 puan alması gerekmektedir. Bu kapsamda başarılı olarak tamamlanan 16 adet projeyi 36 Bağımsız Değerlendirici değerlendirmiş olup bir proje için birden fazla BD değerlendirmede bulunmuştur.

Şekil 12. 2016 YENİ-3 Programında Bağımsız Değerlendiricilerin Ortalama İlgililik Puanı

2016 Yılı YENİ-3 Programında ilgililik kriteri kapsamında bağımsız değerlendiricilerin projelere verdikleri puanlara göre incelenen projelerin teklif çağrısının genel amacı ve öncelikleri ile ilgisine, projelerde programla uyumlu özel katma değer unsurlarına yer verilip verilmediğine ve söz konusu projelerin bölgenin potansiyeli, ihtiyaçları ve sorunları ile ne kadar ilgili olduğuna yönelik puanlama yapılmıştır.

2016 Yılı YENİ-3 programında başarılı olarak tamamlanan projelerin ilgililik kriteri kapsamında ortalama BD puanı 22'nin üzerindedir. Bu kapsamda bağımsız değerlendiricilerin değerlendirmeleri sonucunda, projelerin programın hedef ve öncelikleri ile ilgili olduğu söylenebilmektedir.

4.3.2. Etkinlik

Program ve projede etkinlik, belirli bir zaman dilimi içinde çeşitli faaliyetleri yürüterek kullanılan girdiler ile müdahale sonucu belirlenen zaman aralığında hedeflenen sayı ve kalitede çıktıların üretilmesidir. Program girdilerinden maksimum çıktı veya programa ait çıktıların minimum girdiyle sağlanmasıdır.²

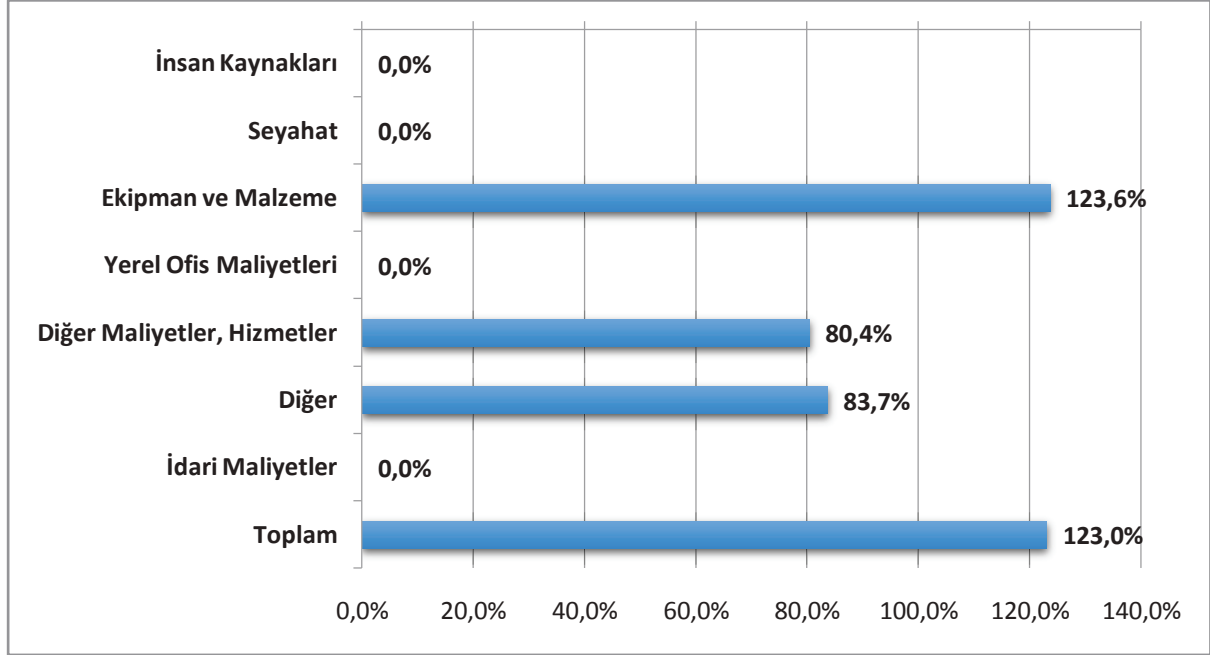
Söz konusu kriter ile uygulanan desteklerde elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla (girdiler) ne derecede orantılı olduğu, destek bütçesiyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilir. Etkinlik kriteri verimlilik kavramı ile ilişkili olup bu kapsamda değerlendirilmesi yapılan programın etkinliği verimlilik bağlamında değerlendirilmektedir.

2016 Yılı YENİ-3 Programında destek alan yararlanıcılarda programın verimli üretime etkisi, birim maliyetlerde azalma meydana gelip gelmediği incelenerek yararlanıcılarla gerçekleştirilen anketlerdeki bazı sorularla ele alınmıştır. Birim başına maliyet ele alındığında, firmaların %87,5'i 2016 YENİ-3 programında yer alan projeleriyle üretimde maliyetlerin azaldığını ifade etmiştir (Şekil 18).

² Kalkınma Ajansları Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, Birinci Bölüm Amaç, Kapsam ve Tanımlar, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Ankara, s.2.

Kalkınma Ajansları meri mevzuatında belirlenen bütçe formatına göre uygulanan ve programda kullanılan bütçe tertipleri ve kalemlerine göre projelerde bütçe ve destek kullanım verimliliği, oransal bütçe gerçekleşmesine göre değerlendirilmektedir. Bu formata göre proje bütçeleri, insan kaynakları, seyahat, makine ekipman, yerel ofis, diğer maliyetler hizmetler, diğer ve idari maliyetlerden oluşmaktadır.

Şekil 13. Tamamlanan Projelerde Bütçe Gerçekleşme Oranları

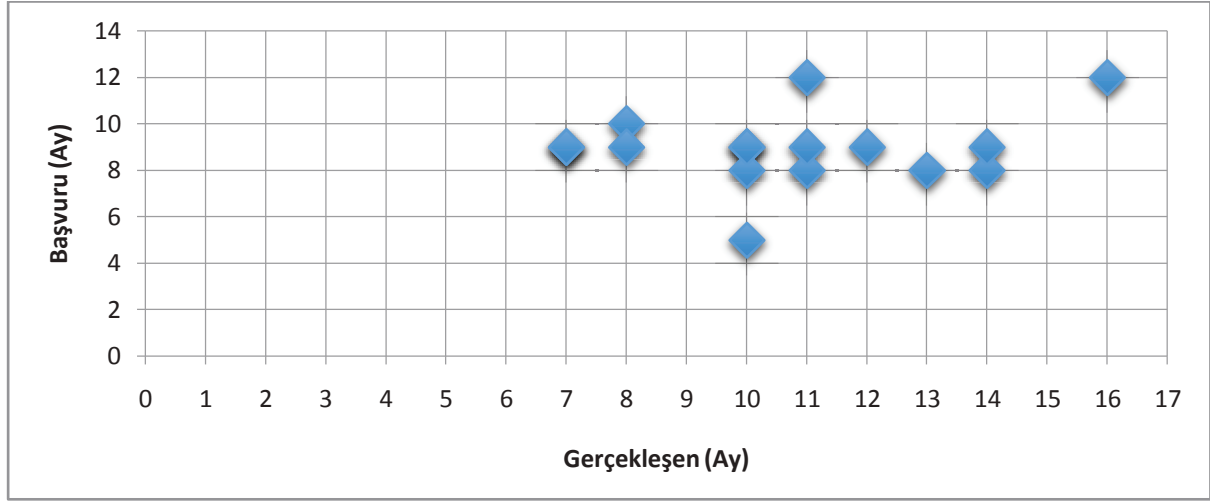

Kar amacı güden kurum ve kuruluşlarda gerçekleşen bütçe kalemleri incelendiğinde proje kapsamında yer alan insan kaynakları, seyahat ve yerel ofis maliyetleri bütçe kalemleri yararlanıcılar tarafından tercih edilmemiştir. Söz konusu bu bütçe kalemlerin projenin bir diğer kalemi olan ekipman ve malzeme alımında kullanıldığı ve hatta proje bütçelerinin büyük bölümünün bu bölümden oluştuğu görülmektedir. Yararlanıcıların projede belirlediği ekipman ve malzemeler için söz konusu proje bütçelerinin genel olarak yetersiz kaldığı ve insan kaynakları, seyahat ve ofis maliyetleri için bütçede harcamaya yer ayıramadıkları anlaşılmaktadır.

Projelerini başarıyla tamamlayan firmaların proje bütçelerini kullanım oranları, sözleşmeye bağlanan bütçe miktarının üzerinde %123 gibi bir oranla gerçekleşmiştir. Programda en az bütçe gerçekleştirmeleri, %80,4 diğer maliyetler ve hizmetler bütçe kaleminde gerçekleşmiştir. 2016 YENİ-3 Programında en yüksek oranda gerçekleşen bütçe kalemi %123,6 oranla ekipman ve malzemedir.

2016 yılı YENİ-3 Programında tamamlanan projelerde bütçe gerçekleşmesinin %123 oranında gerçekleşmesinin sebebinin proje hazırlanırken proje bütçe miktarının dengesiz yapılması, sözleşme imzalanan tarih ile satın alma faaliyetinin yapıldığı tarih arasında kur farklarının ortaya çıkması ve proje bütçe revizyonlarında yapılan bazı hatalardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca herhangi bir projede bütçe kalemlerinin uygun maliyet olarak sayılabilmesi için projede belirtilen bütçe kalemlerine ait harcamaların yerine getirilmesi gerekmektedir. Söz konusu projelerde kısmen yanlış yapılan bütçe revizyonları ile uygun olmayan maliyetlerin oluşması da gerçekleşen destek tutarında azalmaya sebep olmaktadır. 2016 yılı diğer Mali Destek Programlarında da benzer şekilde bir durum söz konusudur.

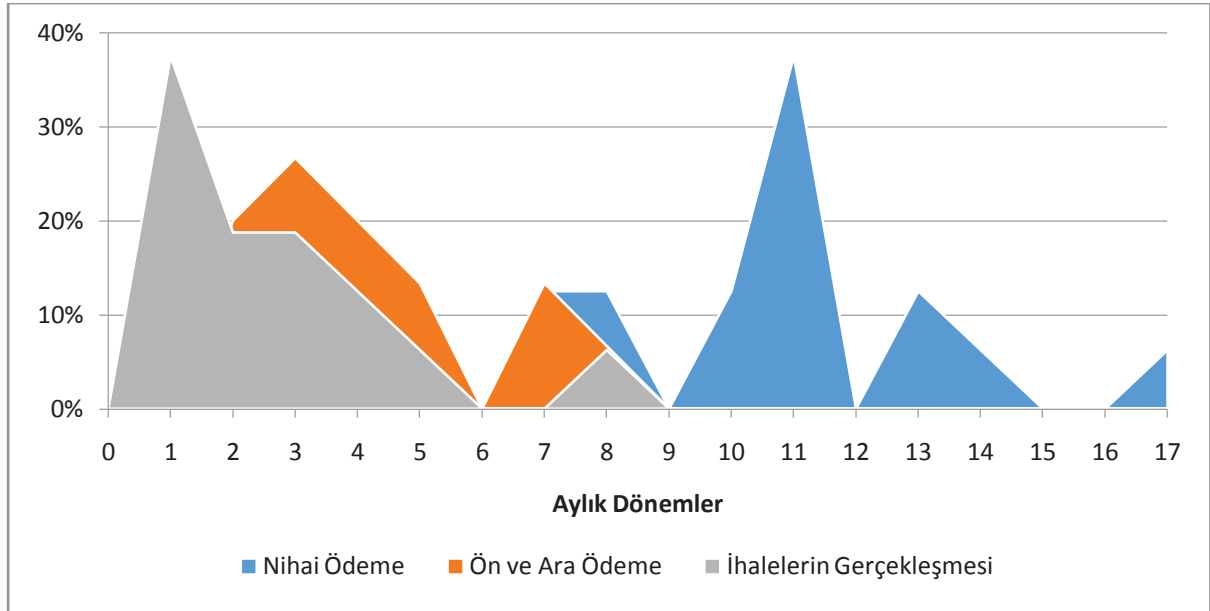
Şekil 14. Uygulama Sürecinde Proje Süresi

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında başarılı olarak tamamlanan projelerin süreleri 7-17 ay arasında değişiklik göstermektedir. Projelerin 3'te 1'i belirlenen sürelerin altında tamamlanırken, başvuru esnasında projelerini belirlenen sürede bitirebileceğini öngören yararlanıcıların ise %67'sinin uygulama sürecinde faaliyetlerini tamamlayamadıkları ve süre uzatım talepleri olduğu görülmüştür.

2016 yılı YENİ-3 Programında sözleşmeye hak kazanan proje yararlanıcılarının bazıları sözleşme imzalamadan önce (feragat), bazıları da sözleşme imzalandıktan sonra (fesih) proje uygulamasından vazgeçmişlerdir.

Şekil 15. Desteklenen Projelerde Faaliyet Zaman Çizelgesi ve Faaliyetlerin Yoğunlaşma Oranları

Şekil 15'te görüleceği üzere 2016 Yılı YENİ-3 Programı proje uygulama faaliyetleri 1'inci ay itibariyle ilk ihalelerin gerçekleştirilmesi ile başlamış olup 17'inci ayın sonunda gerçekleştirilen nihai ödeme ile tamamlanmıştır. Bu kapsamda 2016 Yılı YENİ-3 Programının proje uygulama ve izleme faaliyetlerinin 17 ay sürdüğü görülmektedir.

2016 Yılı YENİ-3 Programında tamamlanan projelerdeki gerçekleşen faaliyetlerin aylara göre yoğunlaştığı dönemler incelendiğinde, ihalelerin %90'ının 1'inci, 2'inci ve 3'üncü aylarda gerçekleştiği görülmektedir. Projelerin başlangıcından itibaren, ihalelerin gerçekleşmesi ve satın almaların tamamlanması süreci ortalama olarak 3 aylık dönemlerde ve yine 3 aylık aralar ile yapılmıştır. İhalelerin en erken 1'inci ayda en sonuncusu 8'inci ayda yapılmıştır.

2016 Yılı YENİ-3 Programında yararlanıcılara ajans tarafından yapılan ön ödeme ve ara destek ödemeleri incelendiğinde, ön ödemelerdeki taleplerden dolayı yoğun olarak satın alma faaliyetlerinin yaklaşık 1 ay öncesinde gerçekleştiği görülmektedir. Nihai ödeme için gereken süre, yararlanıcının rapor sunarak Ajanstan ödeme talep etmesini ve Ajansın raporu değerlendirip ödeme yapmasını içermektedir. En erken nihai ödeme programın başlangıcından itibaren 7'inci ayda, en sonuncusu da 17'inci ayda gerçekleştirilmiştir.

4.3.3. Etkililik

Etkililik kriteri, müdahale ile elde edilen çıktı, sonuç veya etkilerin müdahalenin ana amacına hizmet edip etmediğini değerlendirmektedir. Diğer bir ifadeyle, yapılan müdahale ile hedeflere ulaşma derecesini ifade etmektedir. Bu kriter, ilgililik kriteriyle yakından ilişkilidir.³

Söz konusu kriter ile elde edilen çıktı ve sonuçların desteklerin temel amaç ve önceliklerinin karşılaştırılması yapılır. Temel olarak bu kriter ile amaç ve önceliklere ulaşmak için doğru projelerin desteklenip desteklenmediği belirlenir.

2016 YENİ-3 Program Başvuru Rehberinde program ve proje göstergesi olarak 34 adet performans göstergesi belirlenmiştir. Bu programda belirlenen göstergeler daha çok proje düzeyinde belirlenen göstergeler olup programın performans göstergeleri oluşturulmamıştır. Proje düzeyinde belirlenen gösterge setinin çok geniş olması ve yararlanıcıların proje başvurularında performans göstergelerini doğru olarak tercih etmemesi, programın kümülatif performans ölçümünün sınırlı gösterge üzerinde yapılabilmesine neden olmuştur. Bu nedenle her bir projede tanımlanan ve kümülatif değer ortaya çıkaran performans göstergeleri bu çalışmada kullanılmıştır. Kullanılabilecek göstergeler; proje kapsamında Alınan Sertifika Sayısı, Faydalı Model Tescil Sayısı, Marka Tescil Sayısı, Patent Tescil Sayısı, Geri Dönüşüm Teknolojilerine Yapılan Yatırım Tutarı, Makine Sayısı, Toplam, Sürekli İstihdam, Üretim Kapasitesi, Üretim Miktarı, Ürün Çeşidi Sayısı, Yurtdışı Satış Tutarı ve Yurt İçi Satış Tutarı olarak sınırlanmıştır. Ayrıca programın etkililik kriteri kapsamında daha detaylı bir değerlendirme yapılması amacıyla programda başarılı projelere ilişkin anket uygulanmış ve Tablo 17'de de sonuçları gösterilen etkililik kriterlerine katılım düzeyi soruları sorulmuştur.

³ Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, Birinci Bölüm Amaç, Kapsam ve Tanımlar, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Ankara, s.2.

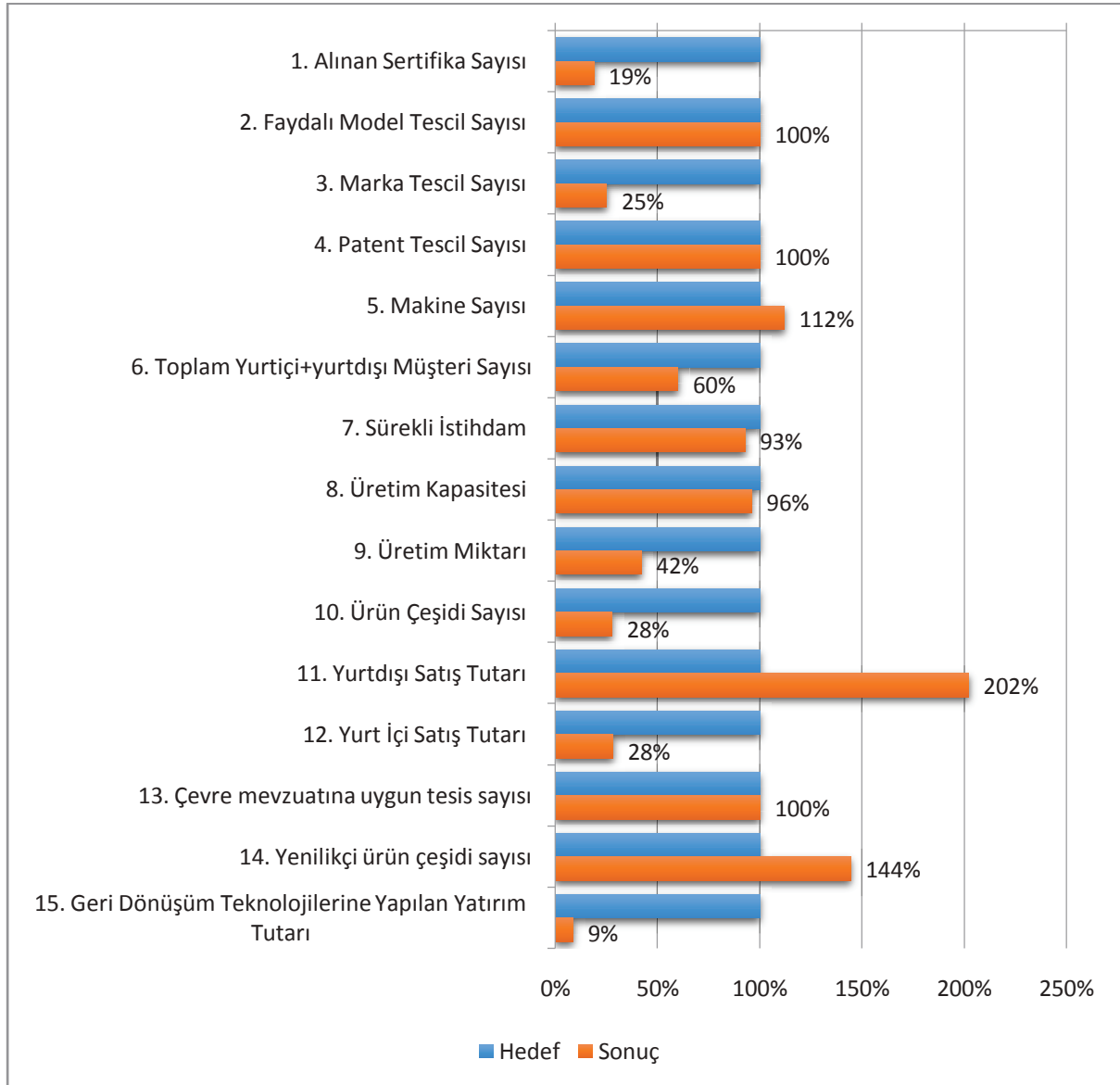
Tablo 16. Hedeflenen Seçili Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Durumu

Program Performans Göstergesi	Hedef	Sonuç
1. Alınan Sertifika Sayısı	16	3
2. Faydalı Model Tescil Sayısı	5	5
3. Marka Tescil Sayısı	4	1
4. Patent Tescil Sayısı	0	1
5. Makine Sayısı	334	374
6. Toplam Yurtiçi+yurtdışı Müşteri Sayısı	1.355	812
7. Sürekli İstihdam	231	214
8. Üretim Kapasitesi	1.298.831	1.245.686
9. Üretim Miktarı	166.630	69.947,59
10. Ürün Çeşidi Sayısı	1.191	328
11. Yurtdışı Satış Tutarı	3.500.000	7.072.849,95
12. Yurt İçi Satış Tutarı	256.207.411,4	71.750.540,3
13. Çevre mevzuatına uygun tesis sayısı	8	8
14. Yenilikçi ürün çeşidi sayısı	9	13
15. Geri Dönüşüm Teknolojilerine Yapılan Yatırım Tutarı	7.667.691	667.961

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında desteğin temel amaç ve öncelikleri kapsamında başarılı projeler tarafından destek sonrası hedeflenen proje bazında performans göstergeleri yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Şekil 16. Seçili Performans Göstergelerinin Gerçekleşme Oranı

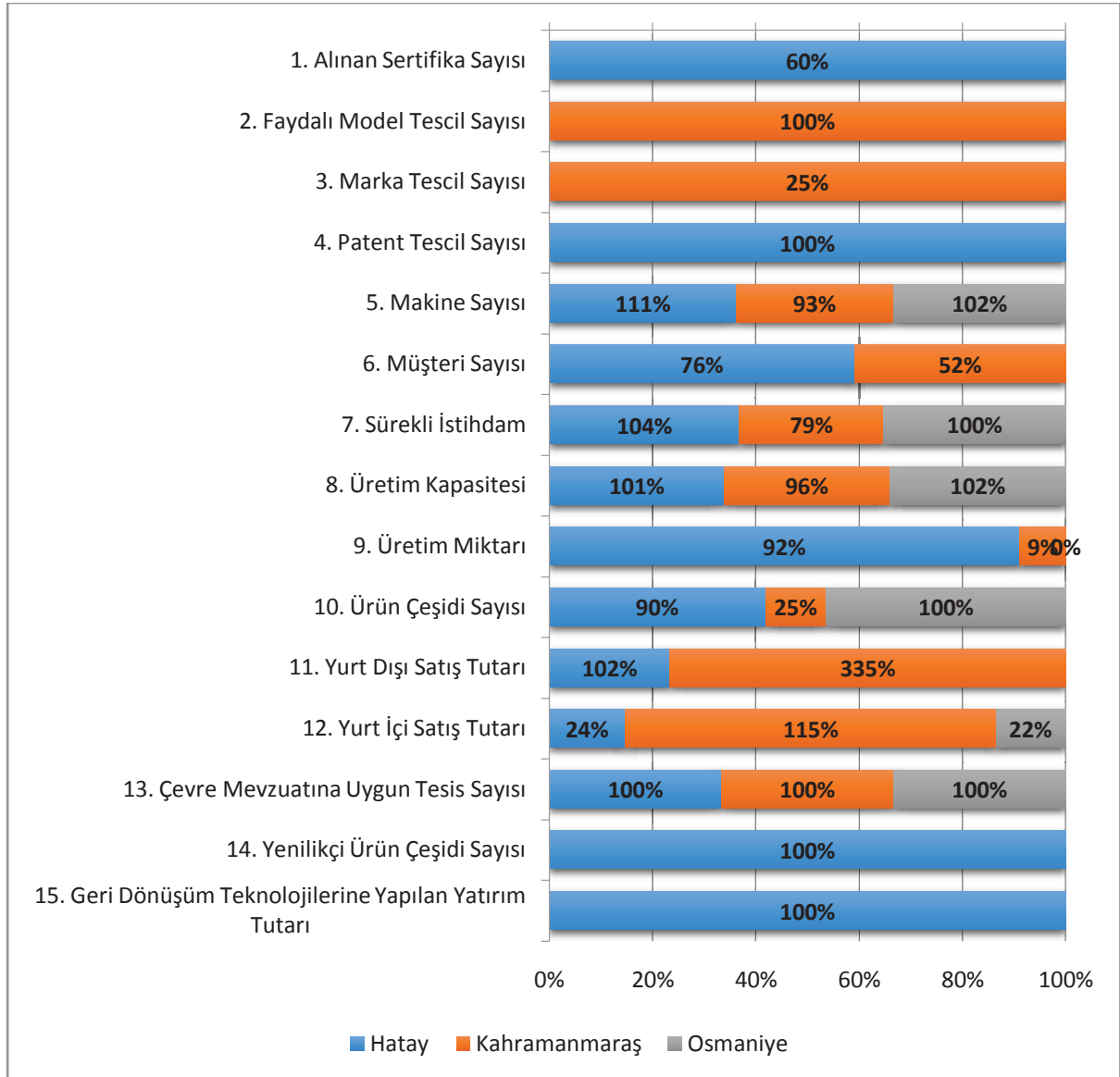

Seçili performans göstergelerinin gerçekleşme değerlendirmesinde, başvuruda belirlenen hedeflerin yaklaşık yarısı %100'ün üzerinde ve %100'e yakın oranda hedeflere büyük ölçüde ulaşıldığı görülmektedir. 2016 YENİ-3 Programının performans göstergelerinden olan yurtdışı satış tutarının gerçekleşme oranı %202 olup toplam ihracat miktarı hedefi 2 kattan fazla artış göstermiştir. Bu durumun sebebi ise sadece bir adet projede ihracatın çok yüksek artış miktarına bağlı olup; yararlanıcının Ajans desteği ile aldığı makede üretilen ürüne yurtdışından sipariş gelmesidir.

2016 YENİ-3 Programının birinci önceliği; işletmelerin yenilikçilik kapasitesinin artırılması amacıyla, katma değeri yüksek yeni ürün üretimi, ürün çeşitlendirilmesi, patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürülmesi olup bu kapsamda performans göstergelerinin hedeflerinin gerçekleşme oranı incelenmiştir. Faydalı model ve patent tescil sayısı, makine sayısı, sürekli istihdam, üretim kapasitesi ve yurtdışı satış tutarı performans göstergeleri bakımından hedeflere ulaşılmıştır. Ancak alınan sertifika sayısı, marka tescil sayısı, müşteri sayısı, üretim miktarı, ürün çeşidi sayısı ve yurtiçi satış tutarı performans göstergeleri bakımından hedeflere ulaşılma düzeyi düşüktür.

2016 YENİ-3 Programının ikinci önceliği; bölgede temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla işletmelerin tükettikleri enerjileri üretmek üzere yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaları, enerji verimliliğinin artırılması, üretim süreçleri sonucunda meydana gelen atıkların azaltılması veya yeniden işlenerek farklı alanlarda kullanılmasının sağlanması, çevreye duyarlı üretim yöntemleri kullanılarak sürdürülebilir çevre anlayışının oluşturulması olup, çevre mevzuatına uygun tesis sayısı ve yenilikçi ürün sayısı performans göstergeleri bakımından hedeflere ulaşılmıştır. Ancak geri dönüşüm teknolojilerine yapılan yatırım tutarı bakımından performans göstergelerinin hedeflere ulaşılma düzeyi düşüktür.

Şekil 17. Seçili Performans Göstergelerinin İller Bazında Gerçekleşme Oranı

Performans gerçekleştirmelerinin illere göre dağılımı, projeler kapsamında alınan sertifika sayısı, faydalı model, patent ve marka tescil sayısı, makine sayısı, müşteri sayısı, sürekli istihdam, üretim kapasitesi, üretim miktarı, ürün çeşidi sayısı ve yurtiçi satış tutarı, yurtdışı satış tutarı, çevre mevzuatına uygun tesis sayısı, yenilikçi ürün çeşidi sayısı, geri dönüşüm teknolojilerine yapılan yatırım tutarı üzerinden yapılmıştır. Bu kapsamda nicel olarak daha fazla projeye sahip olan Hatay ve Kahramanmaraş illeri

öne çıkmaktadır. Desteklenen başarılı projelerde 2016 YENİ-3 programının ilk önceliği kapsamında değerlendirilen performans göstergelerinden; Hatay ili makine sayısı hedefine ulaşması bakımından %111'lik, müşteri sayısı bakımından %76'lık, sürekli istihdam bakımından %104'lük, üretim kapasitesi bakımından %101'lik, üretim miktarı bakımından %92'lik, ürün çeşidi sayısı bakımından %90'lık, yurtdışı satış tutarı bakımından %102'lik ve yurtiçi satış tutarı bakımından %24'lük gerçekleşme oranına sahiptir.

Hatay ili 2016 YENİ-3 programının ikinci önceliği kapsamındaki performans göstergeleri değerlendirildiğinde çevre mevzuatına uygun tesis sayısı, yenilikçi ürün çeşidi sayısı ve geri dönüşüm teknolojilerine yapılan yatırım tutarı bakımından %100'lük gerçekleşme oranına sahiptir.

Desteklenen başarılı projelerde 2016 YENİ-3 programının ilk önceliği kapsamında değerlendirilen performans göstergelerinden; Kahramanmaraş ili makine sayısı hedefine ulaşması bakımından %93'lük, müşteri sayısı bakımından %52'lik, sürekli istihdam bakımından %79'luk, üretim kapasitesi bakımından %96'lık, üretim miktarı bakımından %9'luk, ürün çeşidi sayısı bakımından %25'lik yurtdışı satış tutarı bakımından %335'lik ve yurtiçi satış tutarı bakımından %115'lik gerçekleşme oranına sahiptir.

Kahramanmaraş ili 2016 YENİ-3 programının ikinci önceliği kapsamındaki performans göstergeleri değerlendirildiğinde çevre mevzuatına uygun tesis sayısı bakımından %100'lük gerçekleşme oranına sahiptir.

Desteklenen başarılı projelerde 2016 YENİ-3 programının ilk önceliği kapsamında değerlendirilen performans göstergelerinden; Osmaniye ili makine sayısı hedefine ulaşması bakımından %102'lik, sürekli istihdam bakımından %100'lük, üretim kapasitesi bakımından %102'lik, ürün çeşidi sayısı bakımından %100'lük ve yurtiçi satış tutarı bakımından %22'lik gerçekleşme oranına sahiptir.

Osmaniye ili 2016 YENİ-3 programının ikinci önceliği kapsamındaki performans göstergeleri değerlendirildiğinde çevre mevzuatına uygun tesis sayısı bakımından %100'lük gerçekleşme oranına sahiptir.

Tablo 17. 2016 YENİ-3 Programı Etkililik Kriterlerine Katılım Düzeyleri

Etkililik Kriterleri	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Bu proje ile katma değeri yüksek ürünlerin üretimi sağlanmıştır.	0,0%	0,0%	12,5%	56,3%	31,3%
Bu proje ile üretimde ürün çeşitliliği artırılmıştır.	0,0%	6,3%	12,5%	56,3%	25,0%
Bu proje ile yeni teknoloji ve doğa dostu teknoloji kullanımına başlanmıştır.	0,0%	12,5%	0,0%	62,5%	25,0%
Bu proje ile yeni ürün üretimine başlanmıştır.	0,0%	12,5%	12,5%	37,5%	37,5%
Bu proje ile firmamız patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürmesini sağlamıştır.	12,5%	25,0%	6,3%	37,5%	18,8%
Bu proje ile yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmıştır.	12,5%	12,5%	25,0%	43,8%	6,3%
Bu proje ile firmamızın enerji verimliliği artmıştır.	0,0%	0,0%	25,0%	50,0%	25,0%
Bu proje ile atıkların geri dönüşümü (kazanımı) sağlanmıştır.	18,8%	6,3%	31,3%	37,5%	6,3%
Bu projede çevreye duyarlı üretim yapılması önceliklendirilmiştir.	6,3%	0,0%	18,8%	50,0%	25,0%

2016 yılı YENİ-3 Programında başarılı olarak tamamlanan projelerde firmalarda ilgili kişilere söz konusu programın etkililiği ile ilgili 9 adet etkililik kriterine katılım düzeyleri sorulmuştur. Bu kapsamda firmaların %87,5'i gerçekleştirdikleri proje ile katma değeri yüksek ürün üretimi yaptığını ifade etmiştir. Söz konusu proje ile üretimde ürün çeşitliliğinin arttığını ifade edenlerin oranı %81,3 olarak gerçekleşmiştir. Firmaların %87,5'i projeleriyle yeni teknoloji ve doğa dostu teknoloji kullanımına başlayarak %75'lik oranla yeni ürün üretimine başladığını ifade etmiştir. Bu program kapsamında başarıyla tamamlanan projelerde çevreye duyarlı üretim yapılmasını önceliklendiren firmaların oranı %75 olarak gerçekleşmiştir.

2016 YENİ-3 programı kapsamında edinilen proje ile patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürülmesini sağlayan firmaların oranı %56,3'te kalırken projede yenilenebilir enerji kaynakları kullananların oranı %50 ve atıkların geri dönüşümü (kazanımı) sağlayanların oranı da %43,8'de kalmıştır.

Firmalarla gerçekleştirilen anket kapsamında başarılı projelere 2016 Yılı YENİ-3 programının etkililiği ile ilgili programın amaç ve önceliklerini barından sorular yöneltilmiştir. Sonuç olarak 2016 Yılı YENİ-3 Programın amaçları ve öncelikleri arasında yer alan; işletmelerin yenilikçilik kapasitesinin arttığı ve doğa dostu teknoloji kullanımına başladığı, katma değeri yüksek yeni ürün üretiminin gerçekleştiği, ürün çeşitlendirilmesinin sağlanarak, patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürüldüğü anket kapsamında ortaya çıkmaktadır.

2016 YENİ-3 Programındaki bu projelerle enerji verimliliğinin artırılmasının sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak bölgede temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla işletmelerin tükettikleri enerjileri üretmek üzere yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanamadıkları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda üretim süreçleri sonucunda meydana gelen atıkların azaltılması veya yeniden işlenerek farklı alanlarda kullanılmasının sağlanamadığı görülmüştür.

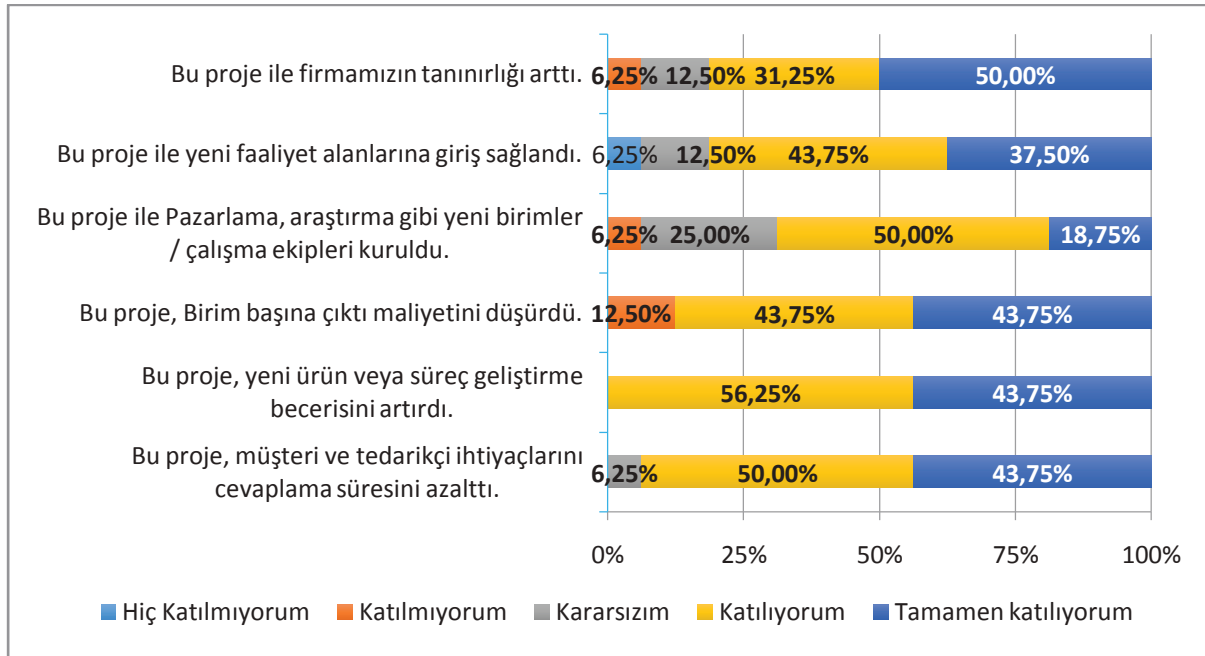
4.3.4. Etki

Etki kriteri ile müdahalenin sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda uzun vadede kendini gösteren geniş kapsamlı sonuçları değerlendirilmektedir⁴.

Söz konusu kriter ile desteklerin uygulamasının tamamlanmasını müteakip olumlu ya da olumsuz, beklenen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve çevresel değişikliklerin ölçülmesi amaçlanmaktadır. Program sonrası değerlendirmenin zamanlanması ve projelerin türlerine göre etkilerin ortaya çıkma durumu farklılık gösterebilecektir. Burada amaç etki analizi yapmak değil, destek uygulaması ile ortaya çıkan tüm sonuçların belirlenmesi ve program sonrası değerlendirme kapsamında raporlaştırılmasıdır.

Etkinlik kriterinde de ifade edildiği gibi 2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında proje düzeyinde belirlenen gösterge setinin çok geniş olması ve yararlanıcıların proje başvurularında performans göstergelerini doğru olarak tercih etmemesi, programın kümülatif performans ölçümünün sınırlı gösterge üzerinde yapılabilmesine neden olmuştur. Bu nedenle her bir projede tanımlanan ve kümülatif değer ortaya çıkaran performans göstergeleri bu çalışmada kullanılmıştır.

Şekil 18. 2016 YENİ-3 Programı Etki Kriterlerine Katılım Düzeyleri

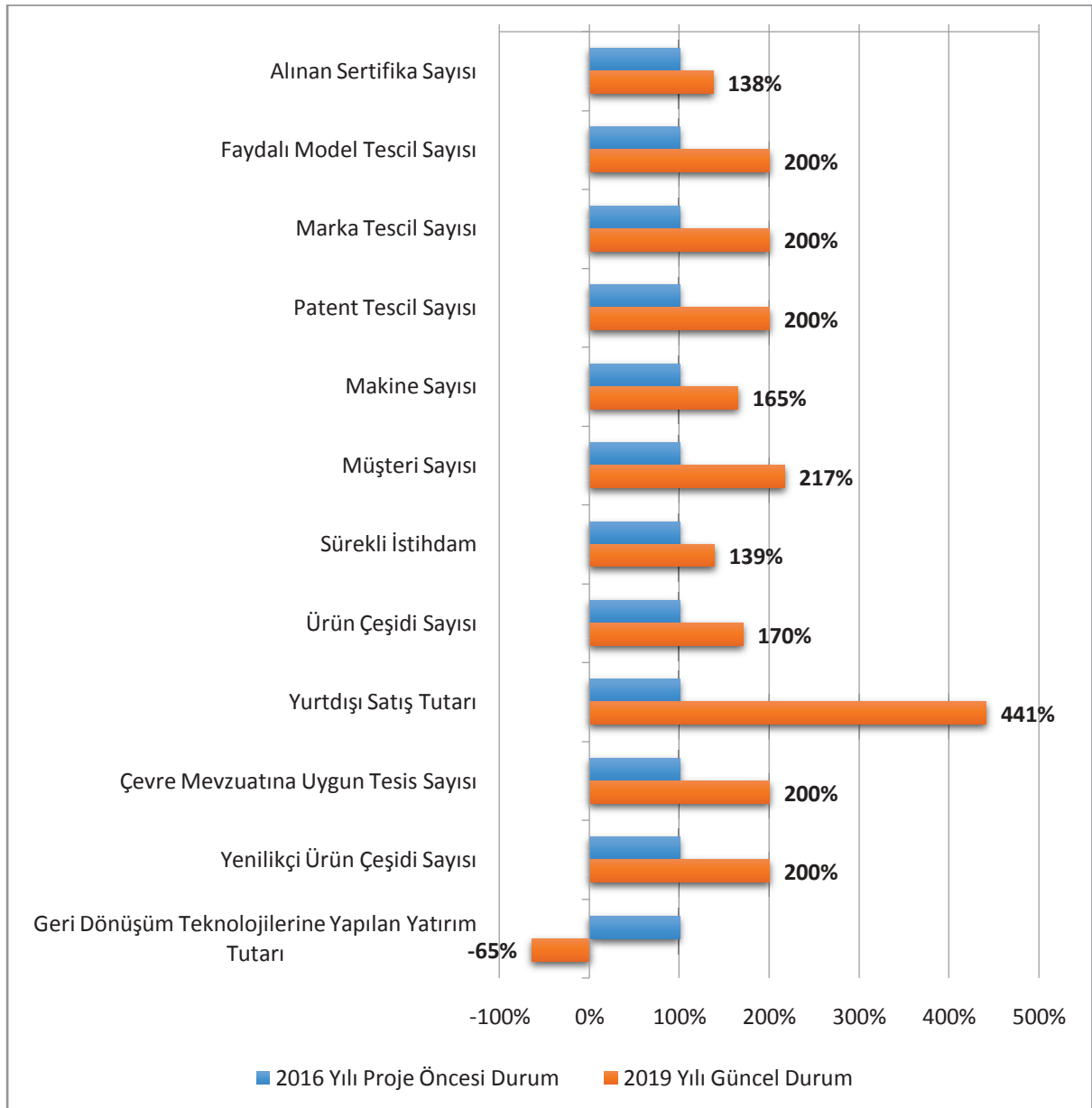
2016 yılı YENİ-3 Programında başarılı olarak tamamlanan projelerdeki işletmelerde bulunan ilgili kişilere söz konusu programın etkisi ile ilgili 6 adet etki kriterine katılım düzeyleri sorulmuştur. Bu kap-

⁴ Zeyneb Ersayın. *Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği* (Uzmanlık Tezi), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012.s.9.

samda firmaların %94'ü gerçekleştirdikleri proje ile müşteri ve tedarikçi ihtiyaçlarını cevaplama sürecinin azaldığını ve işletmelerin tamamı gerçekleştirilen proje ile yeni ürün veya süreç geliştirme becerisinin arttığını belirtmiştir. Başarılı olarak tamamlanan projelerde işletmelerin %87,5'i birim başına çıktı maliyetinin düştüğünü ifade etmiştir. Pazarlama, araştırma gibi yeni birimler/çalışma ekipleri kurulduğunu beyan eden firmaların oranı %69'tür. Hayata geçirilen proje ile yeni faaliyet alanlarına giriş sağladığını ve firmaların tanınırlığının arttığını beyan eden firmaları oranı %81'dir.

Firmalarla gerçekleştirilen anket kapsamında başarılı projelere 2016 Yılı YENİ-3 programının etkisi ile ilgili konuları değerlendirmek üzere sorular yöneltilmiştir. Sonuç olarak 2016 Yılı YENİ-3 Programının amaçları ve öncelikleri kapsamında mali desteğin sonuçları değerlendirildiğinde TR63 bölgesinde desteklenen projelerin istihdam, yatırım, ihracat ve ürün geliştirme, yeni faaliyet alanlarına açılma ve firma tanınırlığı açısından proje alan işletmeler üzerinde olumlu etkiler meydana getirdiği görülmektedir.

Şekil 19. Seçili Performans Göstergelerinin Değişim Oranı 2016-2019

2016 yılında uygulanan YENİ-3 Programının proje öncesi ve 2019 yılı güncel seçili performans göstergelerinin değişim oranı değerlendirmesinde, söz konusu programa başvuru öncesinde proje başvurusunda belirtilen üretim miktarı ve üretim kapasitesi ve yurtiçi satış tutarı artış oranı 20 katın üzerinde gerçekleştiğinden dolayı yukarıdaki grafiğe dahil edilmemiştir. Söz konusu grafiğin hazırlanmasının amacı yararlanıcıların proje performans göstergelerinin genel durumunu sürdürebilme açısından değerlendirme yapılmış olup projelerde ajans desteği ile bir sonuç değerlendirmesi amaçlanmamıştır. Bu kapsamda yararlanıcıların performanslarını sürdürebilme durumu ortaya koyulmuştur.

2016 YENİ-3 Programı sonrasında başarılı olarak projesi tamamlanan firmaların marka, patent ve faydalı model sayısı bakımından önemli yol kat ettiği görülmektedir. 2016 yılında firmaların sadece birkaçı sertifika, marka, patent, faydalı model gibi tescilli belgeye sahip iken 2019 yılında bu sayı kayda değer ölçüde artmıştır. Söz konusu programda önemli bir performans göstergesi olan bu tescil belgesi başarıyla tamamlanan projelere sahip işletmelerde önemli katkılar sunmaya devam edecektir.

2016 yılına göre başarılı projelerin performans göstergelerindeki değişim değerlendirildiğinde başarıyla tamamlanan projelere yönelik işletmelerde makine sayısı %65 artarken, müşteri sayısı artış oranı %117, sürekli istihdam artış oranı %39 ve ürün çeşidi sayısı %70 oranda arttığı görülmektedir. Benzer şekilde yenilikçi ürün sayısı artışı %100 olup çevre mevzuatına uygun tesis sayısında da %100'lük bir artış meydana gelmiştir. Ancak işletmeler geri kazanıma yönelik teknolojik yatırım yapmaktan çekinmiş olup burada %65'lik bir azalma söz konusudur.

2016 Yılı YENİ-3 Programı, sektör öncelikli bir mali destek programı olup belirli bir kesime hitap etmektedir. Buna rağmen bölgesel kalkınma etkileri açısından, yatırım harcamaları, istihdam, üretim miktarı ve üretimde kapasite artışı, ürün çeşidi sayısı yurtdışı satış tutarı ve marka/patent/faydalı model belgesi bakımından 2016 Yılı YENİ-3 Programı dikkate değer sonuçlar vermiştir.

Mali desteklerin çok kısa dönemde nihai hedeflere ulaşmasını beklemek gerçekçi değildir. Ancak bu kısa dönemde sağlanan kayıtlı istihdam, kurumsallaşma, satış, ihracat ve kalifiye eleman istihdamındaki artışlar gibi alanlarda gerçekleşen iyileşmelerin uzun dönemli nihai hedeflere ulaşılmasında önemli katkıları olacaktır.

TR63 Bölgesinin öncelikleri dikkate alınarak sunulan Ajans destekleri, bir yandan yeni yatırımların hayata geçirilmesini, diğer yandan da mevcut işletmelerin teknolojilerini yenilemesini, rekabet güçlerini arttırmasını ve beşeri sermayelerini geliştirmelerini sağlarken, hayata geçirilen her yeni proje de istihdam üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır.

4.3.5. Sürdürülebilirlik

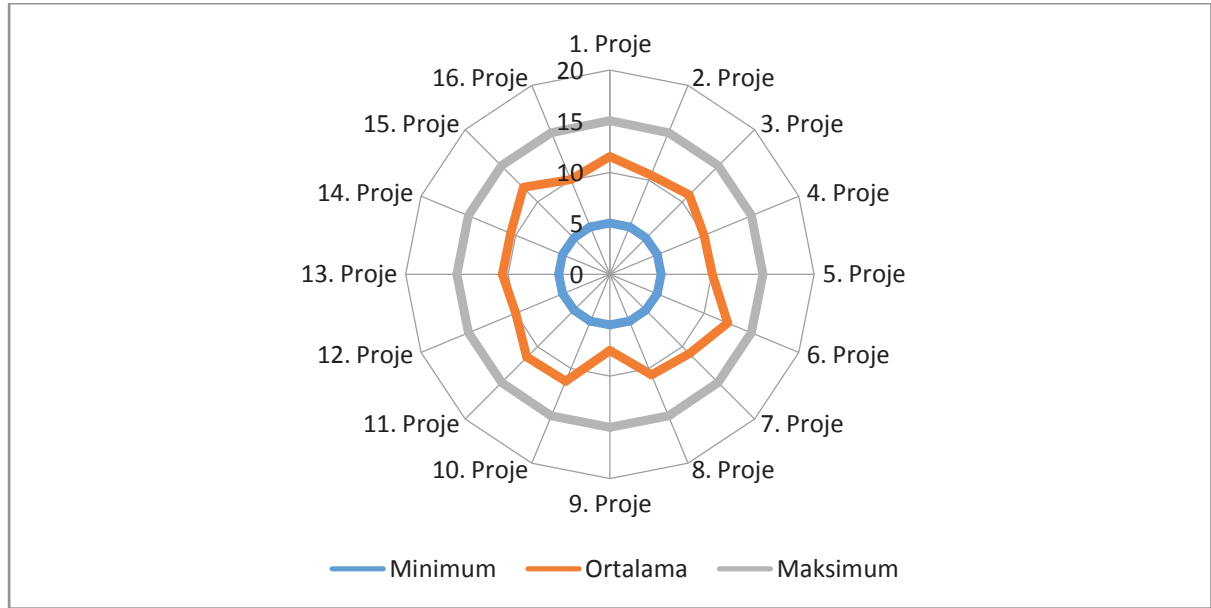
Sürdürülebilirlik kriteri, müdahale sonucu üretilen faydanın müdahalenin tamamlanmasıyla yani finansal destek sona erdiğinde devam edip etmeyeceği ve/veya ne şekilde, hangi oranda devam edeceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, müdahale ile oluşan etkinin daha geniş ölçekli sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarla ilişkisi ortaya konulmaktadır⁵.

⁵ Mustafa Caner Meydan. *Kalkınma Ajansları Desteklerinin Değerlendirilmesi: Karşıt Durum Etki Değerlendirme Örneği* (Uzmanlık Tezi), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, 2014.s.18.

Tablo 18. 2016 YENİ-3 MDP Projelerine İlişkin Sürdürülebilirlik Kriterleri

Kriterler	Puan
Projenin, somut bir etki doğurması beklenmekte mi? (Etkilenen işletme sayısı, faaliyetin bölgesel önemi, geçici/kalıcı oluşturulan istihdam, sosyal faydalar, teşvik edilen yeni sermaye yatırımları, bölgenin genel ekonomik ortamında sağlanan gelişmeler vb. dâhil olmak üzere)	5
Proje potansiyel çarpan etkileri içermekte midir? 🌱 Proje sonuçlarının; daha geniş alanları etkilemesi ile katma değer yaratacak bilgi yayılması dâhil olmak üzere içinde bulunduğu sektöre veya yan sektörlerle etkisi olacak mı?	5
Teklif edilen projenin beklenen sonuçları sürdürülebilir mi? 🌱 Mali Boyut: Faaliyetler destek bittikten sonra nasıl finanse edilecek? 🌱 Kurumsal Boyut: İşletme tarafından proje sona erdikten sonra da faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi beklenmekte mi?	5
Toplam Puan	15

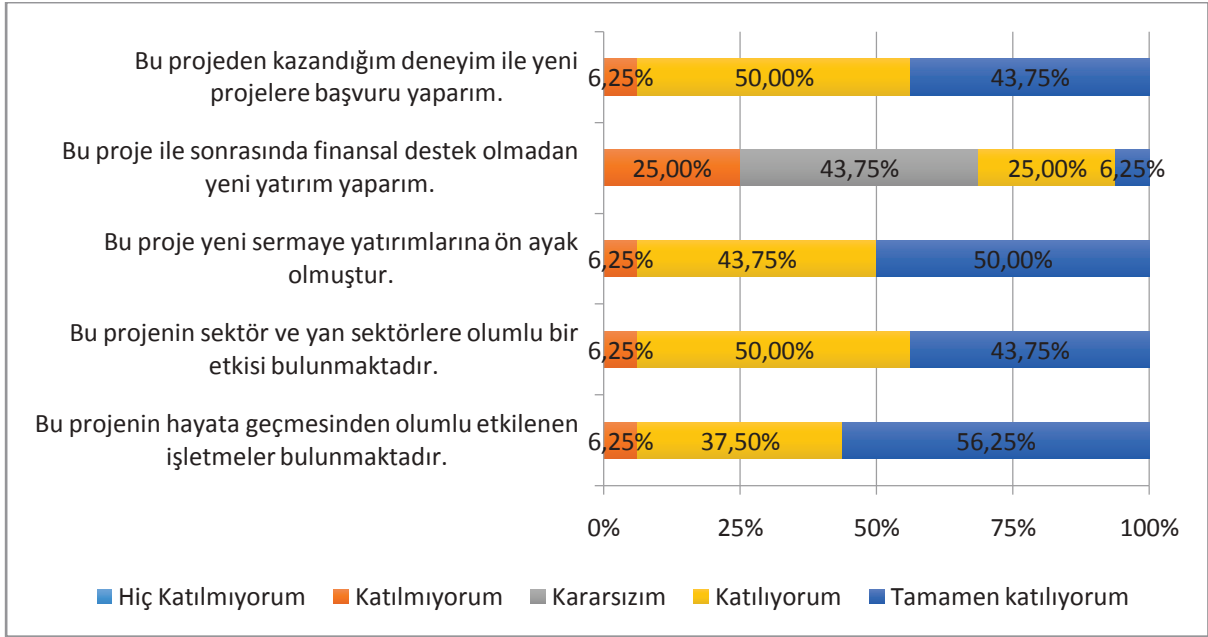
Şekil 20. Sürdürülebilirlik Kriterleri Ortalama BD Puanları

2016 YENİ-3 programı kapsamında başarılı olarak tamamlanan 16 adet projeyi 26 Bağımsız Değerlendirici değerlendirmiş olup bir projeyi birden fazla BD değerlendirmede bulunmuştur.

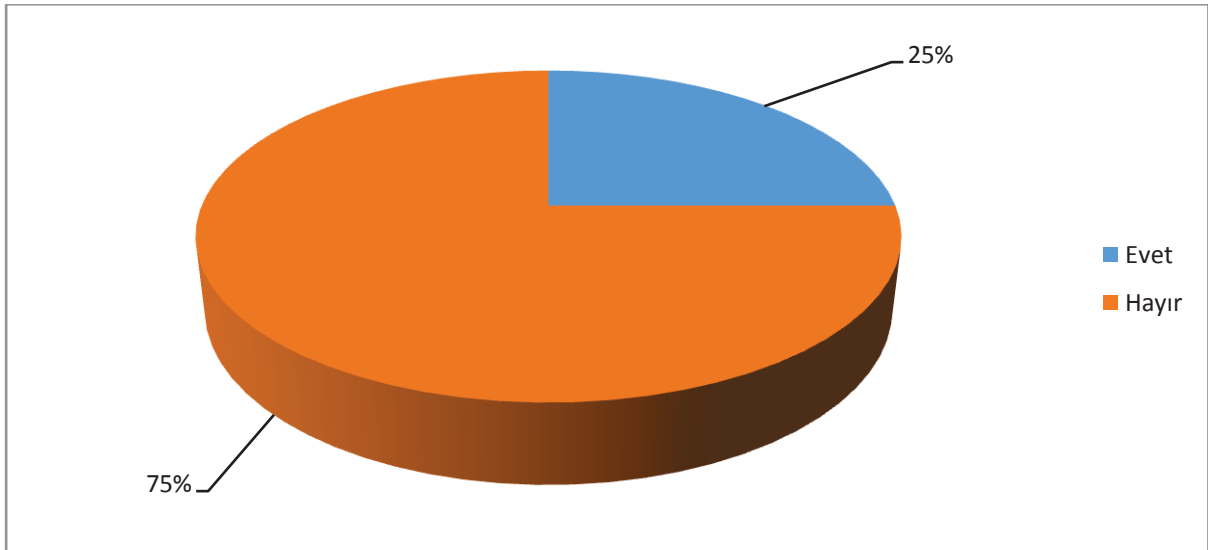
2016 Yılı YENİ-3 Programında sürdürülebilirlik kriteri kapsamında Bağımsız Değerlendiricilerin projelere verdikleri puanlara göre incelenen projelerin somut bir etki doğurması beklentisine yönelik, projelerin sonuçlarının potansiyel çarpan etkisi içermesine yönelik ve beklenen sonuçlarının mali ve kurumsal boyutları bakımından sürdürülebilir olup olmadığına yönelik puanlama yapılmış olup projelerin maksimum 15 puan alabileceği bölümden Bağımsız Değerlendiriciler projelere ortalama olarak 11 puan vermiştir.

Şekil 21. 2016 YENİ-3 Programı Sürdürülebilirlik Kriterlerine Katılım Düzeyleri

2016 yılı YENİ-3 Programında başarılı olarak tamamlanan projelerdeki işletmelerde ilgili kişilere söz konusu programın sürdürülebilirliği ile ilgili 5 adet kriter katılım düzeyleri sorulmuştur. Bu kapsamda işletmelerin %94'ü söz konusu projenin hayata geçmesinden olumlu etkilenen işletmelerin bulunduğunu, projenin sektör ve yan sektörler olumlu bir etkisinin bulunduğunu, projenin yeni sermaye yatırımlarına ön ayak olduğunu ve projeden kazanılan deneyim ile yeni projelere başvuru yapacağını ifade etmiştir. Ancak söz konusu gerçekleştirilen proje ile sonrasında finansal destek olmadan yeni yatırım yapabilecek olan firmaların oranı %31,25'dir.

Şekil 22. Ajanstan aldığınız destekten sonra Ajans dışında herhangi bir hibe ve fon kaynağından destek aldınız mı?

Türkiye'de firmalar birden fazla kurum ve kuruluş tarafından proje bazlı olarak yeni yatırım yapma konusunda teşvik edilmektedir. Söz konusu teşvikler hibe veya destek bazlı farklı metotlarla uygulan- sa da firmalar teşviklerden yararlanmak istemektedir. Bu kapsamda 2016 YENİ-3 Programında başarılı

olarak tamamlanan projelerde firmalara Ajanstan aldığınız destekten sonra Ajans dışında herhangi bir hibe ve fon kaynağından destek alıp almadığı sorusu yöneltilmiş olup firmaların %25'i farklı hibe veya fon kaynaklarından yararlandığını ifade etmiştir.

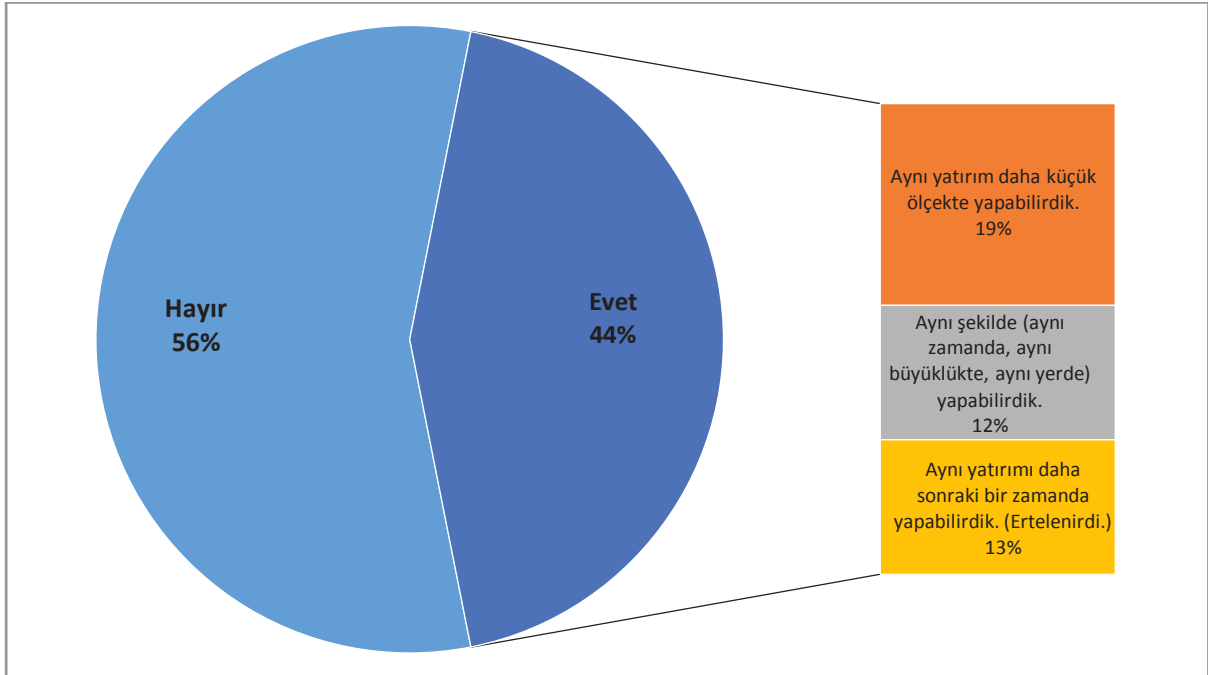
2016 YENİ-3 programında başarılı olarak tamamlanan projelerde firmalara Ajansın yeni programlarına başvuru yapmayı düşünüp düşünmedikleri sorusu yöneltildiğinde firmaların tamamına yakını yeni programlara başvuru yapacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca projeler kapsamında alınan makinelerin faal olduğu bilgisi de alınmıştır.

4.3.6. Katkısalılık

Katkısalılık kriteri, Müdahale ile amaçlanan net değişikliklerin elde edilen sonuçların meydana getirilebilme derecesine ifade etmektedir. Bir müdahale ile ortaya çıkan sonuçların bazen müdahaleden bağımsız olarak gerçekleşmekte, bazen de müdahalenin hedefine uygun olmayan bir takım sonuçlar elde edilebilmektedir. Etki Analizi ve Program Sonrası Değerlendirme çalışmalarında bu hususlar dikkate alınarak müdahale ile amaçlanan değişikliklerin yaratılıp yaratılmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda kamu müdahalesinden kaynaklanan net değişiklikler de katkısız değişiklikler olarak ifade edilmektedir.⁶

Müdahaleden kaynaklanma hususu katkısalılık değerlendirmesinde “müdahale olmasaydı ne olacaktı?” sorusu ile belirlenmeye çalışılmaktadır. Müdahalenin olmadığı durumda da gerçekleşeceği düşünülen değişiklikler müdahaleden kaynaklanmış sayılmamaktadır. Bu kapsamda Ajanstan destek almamış olsa da bu yatırımı yapabileceklerini ifade edenlerin bunu hangi şekilde gerçekleştireceği de belirlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 23. Ajanstan destek almamış olsaydınız yine de bu yatırımı yapabilir miydiniz?

⁶ Zeyneb Ersayın. *Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği* (Uzmanlık Tezi), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara, 2012.s.11.

Ajans desteğinin katkısallığı kapsamında proje faaliyetlerini gerçekleştirmek için yapılan harcamalar (maliyetler) firmalar için zorlayıcı olmaktadır. Ancak Ajans desteğinin etkisi ile bu durum tersine çevrilebilmektedir. Bu kapsamda 2016 yılında destek alan ve başarılı olarak projelerini uygulayan firmalara destek almamış olsanız bile söz konusu projelerde yer alan faaliyetleri gerçekleştirerek bu yatırımı yapıp yapmayacağı konusunda bir soru yöneltmiştir. %44'ü bu yatırımı yine de yapacağını ifade ederken %56'sı eğer Ajans desteği olmasaydı bu yatırımı yapamayacağını ifade etmektedir.

2016 Yılı YENİ-3 Programı kapsamında destek alanların %44'ü destek olmasa bile söz konusu yatırım yapabileceğini ifade etmiş olup, destek alanların %19'u aynı yatırımı daha küçük ölçekte yapabileceğini ifade etmektedir. Zaman olarak değerlendirme yapıldığında destek olmadığında da söz konusu yatırımı aynı zamanda gerçekleştirebileceğini ifade edenlerin oranı %12 iken aynı yatırımı daha sonraki bir zamanda gerçekleştirebileceğini ifade edenlerin oranı %13 olarak gerçekleşmiştir.

5. Sonuç ve Değerlendirmeler (Program Tasarımına Yönelik Çıkarımlar)

DOĞAKA tarafından üçüncü kez uygulanan 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Program Sonrası Değerlendirme Raporu ile söz konusu programın başarısının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda programın etkinliği, tarafsızlığı ve hesap verilebilirliğinin mümkün olduğunca artırılması hedeflenmiştir. Bu sonuç raporunun önümüzdeki dönemlerde hazırlanarak uygulanması planlanan mali destek programlarına ön bilgi vermesi ve söz konusu yeni programların başarısının artırılmasına yönelik bulgular elde edilmesinde fayda sağlayacaktır. 2016 YENİ-3 Programında yer alan projelerin sonuç ve çıktıları, desteğin amaç, öncelik ve hedefleri ile ilişkilendirilerek, ilgililik, etki, etkinlik, etkililik ve sürdürülebilirlik kriterleri de dikkate alınarak değerlendirilmiş ve bu bölümde önerilere yer verilmiştir.

İşletmelerde temel altyapı eksikliklerinin giderilerek yenilikçi ve çevreye duyarlı üretim sistemleriyle desteklenmesi amacını taşıyan 2016 YENİ-3 Programı bu amaçları üst ölçekli ulusal ve bölgesel plan ve programlardan almaktadır. Bu kapsamda Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı; 10. Kalkınma Planı, Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planı, Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014, TR63 Bölge Planı(2014-2023) gibi üst ölçekli plan ve programlarda yer alan stratejilerle desteklenerek oluşturulmuştur.

2015 yılında TR63 bölgesine yapılan sabit yatırımların miktarı 4,38 milyar TL iken, 2016 yılında 5,9 milyar TL, 2017 yılında ise 2,3 milyar TL miktarındadır. Yapılan yatırım miktarına paralel bir şekilde istihdamın da arttığı görülmektedir. 2015 yılında yatırım ve teşviklerle TR63 bölgesinde öngörülen istihdam sayısı 4.559 kişi, 2016 yılında 4553 kişi ve 2017 yılında da 4681 kişi olduğu görülmektedir. 2016 Yılı YENİ-3 Programı sonrasında 52 kişilik ilave istihdam sağlanırken aynı zamanda destek sonrasında işletmeler nitelikli eleman istihdamına başlamış ve işletmelerde destek sonrasında verimlilik artışı sağlamıştır.

2016 YENİ-3 programının birinci önceliği; TR63 Bölge illerinde kurulu işletmelerin yenilikçilik kapasitesinin artırılması amacıyla, katma değeri yüksek yeni ürün üretimi, ürün çeşitlendirilmesi, patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürülmesi, yüksek pazarlama süreçlerinin geliştirilmesine yönelik modernizasyon yatırımlarının desteklenmesidir. Bu kapsamda programın etkililiği ile ilgili olan bölümde yapılan değerlendirmelerde söz konusu proje ile firmaların katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretimini sağladığı, ürün çeşitliliğini artırdığı, yeni teknoloji transferi gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.

2016 YENİ-3 programının ikinci önceliği; TR63 Bölgesinde temiz üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla işletmelerin tükettikleri enerjileri üretmek üzere yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaları, enerji verimliliğinin artırılması, üretim süreçleri sonucunda meydana gelen atıkların azaltılması veya yeniden işlenerek farklı alanlarda kullanılmasının sağlanması, çevreye duyarlı üretim yöntemleri kullanılarak sürdürülebilir çevre anlayışının oluşturulmasıdır. Bu kapsamda programın etkililiği ile ilgili olan bölümde yapılan değerlendirmelerde söz konusu proje ile firmaların yenilenebilir enerji kaynakları ile üretimin sağlanamadığı, enerjinin verimli kullanılmadığı, atıkların geri dönüşümünün (kazanımı) sağlanamadığı ifade edilmiştir.

Program kapsamında yapılan harcamaların bütçesel dağılımına göre toplam bütçe harcamalarının yaklaşık %99'unu makine ve ekipman alımı oluşturmaktadır (Tablo 14).2016 yılı YENİ-3 programında makine alımı hibe desteği olarak gerçekleşen mali desteğin, yaranıcıların kurumsal kapasitelerinin

artırılması çalışmaları ile desteklenmesi önerilmektedir. Ayrıca Ajansların Teknik Destek Programları ile sağlanan desteğin benzer şekilde işletmelerde uygulanması suretiyle her programda belirlenecek birkaç konu olmak üzere başarılı proje sahiplerine teknik destek programında olduğu gibi eğitim desteğinin sağlanması önerilmektedir. Ayrıca her proje için Ajans proje uygulaması konusunda tecrübesini belgeleyebilecek danışmanlık hizmetinin destek bütçesinde uygun maliyet olarak yer almalıdır. Böylece yararlanıcın sehven yapacağı hatalar azaltılarak mağduriyetlerin büyük bir kısmının önüne geçilebilmesi sağlanabilir.

Programın uygulaması sonrasında edinilen tecrübeler ışığında iyileştirmeye açık alanlara yönelik tavsiyeler aşağıda yer almaktadır.

Başvuru ve Değerlendirme Süreci

KOBİ'lere yönelik programlarda mali yönden güçlü olan firmalar, hizmet bedeli yüksek kaliteli danışman firmalarla çalışmaktadır. Bununla birlikte yine bu firmaların mali göstergeleri, üretim miktarları, çalışan sayı ve firma profili başvuru aşamasında Bağımsız Değerlendiriciler tarafından yüksek puanlar almalarına sebep olmaktadır. Ajans desteğinin fark yaratacağı daha küçük ölçekli firmalar yukarıdaki sebeplerden dolayı düşük puanlar alarak destek alma şansları azalmaktadır. Bu durum maalesef bu iki farklı ölçekte faaliyet gösteren KOBİ'ler arasındaki farkın daha da açılmasına yol açarak, güçlü firmaları daha güçlü, ayakta durmaya çalışanı ise daha az rekabet edebilir hale getirmektedir. Bu durum Doğru Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından uygulanan diğer programlarda göze çarptığı gibi üçüncü kez uygulanan 2016 YENİ-3 programında da göze çarpmaktadır. Mali destek programlarında göreceli olarak daha az gelişmiş ve varlığını sürdürmeye çalışan KOBİ'lere yönelik pozitif bir ayrımcılık yapılacak şekilde gerekli önlemler alınmadığı takdirde aynı sorun önümüzdeki dönemlerde de devam edecektir.

Sözleşme İmzalama Süreci

2016 YENİ-3 Programında başarılı bulunan 28 projenin 6'sında başvuru sahipleri sözleşme imzalama-yarak destek almaktan vazgeçmişlerdir. Her ne kadar önem olarak ilk sıralarda yer almasa da yapılan hatalı bütçe revizyonlarının da feragat işlemlerinde etkisi bulunmaktadır. Sözleşmeden feragat edilen projelerin feragat sebepleri incelendiğinde en önemli sebebin kur artışına bağlı olarak makine fiyatlarındaki artış olduğu görülmektedir. Sözleşme aşamasına gelene kadar olan proje değerlendirme süreçlerinin uzun olması, başvuru aşamasında sunulan bütçe kalemlerinin tutarında artışa sebep olmaktadır. Değerlendirme süreçlerinin revize edilerek kısaltılması son dönemlerde tüm Ajanslar tarafından dile getirilmektedir. Bazı yararlanıcılar üretim süreci gereği proje kapsamında almayı planladıkları makineler için proje değerlendirme süreci olan 5-6 ay bekleyememekte ve bu süre zarfında ihtiyaçları olan makinelerin satın alımlarını gerçekleştirilmektedir. Yani sözleşme imzalamadan önce proje ile talep ettikleri makine ve ekipmanı temin etmek zorunda kalmaktadırlar. Bir başka sözleşme imzalayamama nedeni, sözleşme aşamasında istenen evrakların temin edilememesinden kaynaklanmaktadır. Başvuru sahipleri sözleşme imzalamak için verilen süre zarfında vergi borcu yoktur, SGK prim borcu yoktur, hacizli olmadığını gösterir belge, iş yeri açma ruhsatı vb. gibi belgeleri temin edememekte ve bu sebeple sözleşme imzalama hakkını kaybetmektedirler.

Proje Fesihleri

Başarılı olarak sözleşme imzalayan 22 adet başvuru sahibi ile proje uygulama süreci başlamıştır. Bu sürecin başında artık bundan sonra yararlanıcı diye adlandıracığımız başvuru sahiplerine proje uygu-

lama, raporlama, ödeme, satın alma, KAYS, muhasebeleştirme vb. konuları içeren eğitimler verilmiştir. Bu 22 adet projenin 5 adedi proje uygulama süresinin ilk 3 ayında sözleşmelerini kendi istekleri ile feshetmişlerdir. Proje fesih nedenleri incelendiğinde; mali sıkıntı ve kur artışları ön plana çıkmaktadır. Diğer bir fesih nedeni ise; Ajans satın alma, raporlama, muhasebeleştirme vb. prosedürler bazı yararlanıcılara karmaşık gelmekte ve proje uygulama sürecinde bu prosedürleri uygulamak zorunda kalacağını öğrenen yararlanıcılar projelerini feshetmektedir. Son olarak proje süresini doğru kullanamayan ve proje süresinin sonuna doğru proje faaliyetlerine başlayan yararlanıcılar için kalan süre çoğu zaman yeterli olmamakta ve bu durum projenin feshine sebep olmaktadır.

Proje Süresi

Programın süre açısından etkinliği ile ilgili değerlendirmeye göre projelerin 3'te 1'i belirlenen sürelerin altında tamamlanırken, başvuru esnasında projelerini belirlenen sürede bitirebileceğini öngören yararlanıcıların ise %67'sinin uygulama sürecinde faaliyetlerini tamamlayamadıkları ve süre uzatım talepleri olduğu görülmüştür. Bu kapsamda programın süre açısından etkin olmadığı görülmektedir.

Proje Bütçesi

Yararlanıcılar tarafından hazırlanan bütçeler, yararlanıcılar tarafından sunulan proforma faturalarla desteklenmektedir. Her ne kadar Ajans tarafından bütçe revizyonu sürecinde bütçe kalemleri inceleniyor olsa da bu revizyon bazen sağlıklı yapılamamaktadır. Söz konusu bütçe revizyonlarında en çok karşılaşılan durumlar şu şekildedir: 1-Bütçe kalemlerindeki fazlalığın tespit edilerek piyasa tutarlarına çekilmesi 2- Bütçe kalemlerinin piyasa bedellerinden fazla olması ve bu durumun Ajans tarafından tespit edilememesi 3-Bütçe kaleminin piyasadaki tutarlardan aşağı çekilerek yararlanıcının mağdur edilmesi. Bu durumların proje uygulama esnasında sonuçları ise şu şekildedir: 1. durum dışında gerçekleşen bütçe revizyonlarının sağlıklı olmadığı görülmekte, 2. durumun gerçekleşmesi halinde yararlanıcı haksız kazanç elde etmekte ve 3. durumun gerçekleşmesi durumunda ise yararlanıcı, bütçe revizyonu sonrası azalan destek tutarından dolayı mağdur olmakta ve bazı durumlarda sözleşme imzalamayarak destekten feragat etmektedir. Bütçe hazırlanırken sunulan proforma faturaların caydırıcı cezaları olan, güvenilir, güncel makine ekipman fiyatlarına ulaşma ve kontrol etme imkanı olan bir kurum tarafından kontrol edilmesi ve onaylanması gerekmektedir.

Bütçe açısından programın etkinliği ile ilgili değerlendirmeye göre başarılı olarak tamamlanan projelerde bütçe gerçekleşmesinin %123 oranında gerçekleşmesi, programın bütçe etkinliği bakımından olumsuz olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda proje hazırlanırken proje bütçe miktarının daha dengeli yapılması ve sözleşme imzalama ile satın alma zamanı arasında oluşacak kur farkının dikkate alınması önerilmektedir. Yararlanıcıların %44'ü ajanstan destek almamış olsa bile yine de bu yatırımı yapacağını ifade etmiş olup bu yararlanıcılar için söz konusu ajans desteğinin etkin olmaması anlamını taşımaktadır.

Performans Göstergeleri

Yararlanıcıların başvuru aşamasında sundukları ve yerine getirmeyi taahhüt ettikleri performans göstergeleri nihai rapor değerlendirme sürecinde kontrol edilmekte ve eksik göstergeler ile ilgili cezai işlem uygulanmaktadır. Edinilen tecrübeler neticesinde, yararlanıcıların performans göstergelerini bilinçli bir şekilde seçmediği ve çoğu zaman proje sonunda gerçekleştirmeyi taahhüt ettikleri performans göstergelerinden haberleri olmadığı görülmüştür. Her ne kadar başlangıç toplantısı ve ilk izle-

melerde performans göstergeleri ile ilgili sorumluluklar detaylı bir şekilde anlatılsa da, yararlanıcılar ancak proje sonunda aldıkları eksik ödeme ile bu durumun farkına varmaktadırlar. Ayrıca performans göstergelerine girilen anlamsız veriler ve bu göstergelerin düzeltilmesi, değerlendirme işlemlerinin daha da zorlaşmasına sebep olmaktadır. Bundan sonraki program rehberlerinde bu konu hakkında bilgi verilmesi, program tanıtım toplantılarında bu konu ile ilgili sorumlulukların daha detaylı bir şekilde vurgulanması gerekmektedir. Bunun yanında Program Rehberine, proje bazında performans göstergelerinin yanında program bazında performans göstergeleri de eklenmeli ve programın hedeflerine ulaşım ulaşmadığı daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilmelidir.

6. EKLER

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı 2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı De- ğerlendirme Raporu Anketi

Bu anket Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından; 2016 yılında uygulanan Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programının sonuçlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Ankette doldurduğunuz veriler başka hiçbir yerde ve farklı amaçlar için kullanılmayacaktır. Anket formlarında gizliliğe riayet edilecek başka kurumlarla paylaşılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplar ajansımızın ilerleyen yıllarda sağlayacağı destekler için ışık tutacak, anketlerin analiz sonuçları bundan sonra uygulanacak olan mali destek programlarında göz önünde bulundurulacaktır. Bu sebeple ankete vereceğiniz cevaplar büyük öneme haizdir.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve özen için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız...

Aşağıdaki tabloda firmanızla ilgili sorular yer almaktadır. Lütfen size uygun seçeneği işaretleyiniz.

1. İşletmenizin adı:

2. Üretim faaliyeti yaptığınız il

Hatay
Kahramanmaraş
Osmaniye

3. İşletmenizin faaliyet alanını belirtiniz.

1. Gıda Ürünleri İmalatı
2. Tekstil ve Konfeksiyon Ürünlerinin imalatı
3. Ayakkabıcılık ve Deri Ürünlerinin İmalatı
4. Ağaç Ürünleri ve Mobilya İmalatı
5. Kimyasal, Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı
6. Ana metal Sanayii ve Metal Ürünleri İmalatı
7. Metal Mutfak Eşya İmalatı
8. Makine ve Ekipman İmalatı
9. Filtre İmalatı
10. Diğer

4. İşletmeniz aşağıdaki kategorilerin hangisinde yer almaktadır?

1. Sadece yurtiçi pazarlara yönelik üretim yapmaktadır.
2. Sadece yurtdışı pazarlara yönelik üretim yapmaktadır.
3. Hem yurtiçi hem de yurtdışı pazarlara yönelik üretim yapmaktadır.
4. Sadece yerel pazara yönelik (Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye) üretim yapmaktadır.

5. Ajanstan destek almamış olsaydınız yine de aynı yatırımı yapabilir miydiniz?

1. Evet	a. Aynı şekilde (aynı zamanda, aynı büyüklükte, aynı yerde) yapabilirdik.
	b. Aynı yatırım daha küçük ölçekte yapabilirdik.
	c. Aynı yatırımı daha sonraki bir zamanda yapabilirdik. (Ertelenirdi.)
	d. Farklı bir yerde yapabilirdik.
2. Hayır, yapamazdık.	

6. Ajanstan aldığınız destekten sonra Ajans dışında herhangi bir hibe ve fon kaynağından destek aldınız mı?

1. Evet
2. Hayır

7. Ajansın yeni programlarına başvuru yapmayı düşünüyor musunuz?

1. Evet
2. Hayır

8. Proje kapsamında alınan makineler işletmenizde faal olarak çalışmaya devam etmekte midir?

1. Evet
2. Hayır

9. Proje kapsamında yürütülen faaliyetleriniz sonucunda ürün veya hizmet sattığınız yeni pazarlar hangileridir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

TR63 bölgesi	(%.....)
Türkiye Geneli	(%.....)
Avrupa Birliği	(%.....)
Ortadoğu ülkeleri	(%.....)
Diğer ülkeler	(%.....)
Yeni pazar yoktur	

10. Aşağıdaki tabloda DOĞAKA'dan almış olduğunuz mali desteğin değerlendirilmesi amacıyla
lütfen proje kapsamında ilgili göstergeleri doldurunuz. (Etkinlik)

Göstergeler	Birim	Mevcut Durum
1. Alınan Sertifika Sayısı	Adet	
2. Faydalı Model Tescil Sayısı	Adet	
3. Marka Tescil Sayısı	Adet	
4. Patent Tescil Sayısı	Adet	
5. Geri Dönüşüm Teknolojilerine Yapılan Yatırım Tutarı	TL	
6. Makine Sayısı	Adet	
7. Toplam	Yurtiçi+yurtdışı Müşteri Sayısı (Adet)	
8. Sürekli İstihdam	Kişi	
9. Üretim Kapasitesi	Adet/ton/lt/m3	
Üretim Miktarı	Yıllık (Adet/ton/lt/m3)	
11. Ürün Çeşidi Sayısı	Adet	
12. Yurtdışı Satış Tutarı	Dolar	
13. Yurt İçi Satış Tutarı	TL	

2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı
Program Sonrası Değerlendirme Raporu

Aşağıdaki tabloda DOĞAKA'dan almış olduğunuz mali destekten sonra firmanızın performansına yönelik ifadeler yer almaktadır. Lütfen size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

① Hiç Katılmıyorum,	② Katılmıyorum,	③ Kararsızım,	④ Katılıyorum,	⑤ Tamamen Katılıyorum	
Sürdürülebilirlik					
1. Bu projenin hayata geçmesinden olumlu etkilenen işletmeler bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
2. Bu projenin sektör ve yan sektörlerle olumlu bir etkisi bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
3. Bu proje yeni sermaye yatırımlarına ön ayak olmuştur.	1	2	3	4	5
4. Bu proje ile sonrasında finansal destek olmadan yeni yatırım yaparım.	1	2	3	4	5
5. Bu projeden kazandığım deneyim ile yeni projelere başvuru yaparım.	1	2	3	4	5
Etki					
1. Bu proje, müşteri ve tedarikçi ihtiyaçlarını cevaplama süresini azalttı.	1	2	3	4	5
2. Bu proje, yeni ürün veya süreç geliştirme becerisini artırdı.	1	2	3	4	5
3. Bu proje, Birim başına çıktı maliyetini düşürdü.	1	2	3	4	5
4. Bu proje ile Pazarlama, araştırma gibi yeni birimler / çalışma ekipleri kuruldu.	1	2	3	4	5
5. Bu proje ile yeni faaliyet alanlarına giriş sağlandı.	1	2	3	4	5
6. Bu proje ile firmamızın tanınırlığı arttı.	1	2	3	4	5
Etkililik					
1. Bu proje ile katma değeri yüksek ürünlerin üretimi sağlanmıştır.	1	2	3	4	5
2. Bu proje ile üretimde ürün çeşitliliği artırılmıştır.	1	2	3	4	5
3. Bu proje ile yeni teknoloji ve doğa dostu teknoloji kullanımına başlanmıştır.	1	2	3	4	5
4. Bu proje ile yeni ürün üretimine başlanmıştır.	1	2	3	4	5
5. Bu proje ile firmamız patent hakkı alınmış bir ürünün ya da tasarımın üretime dönüştürmesini sağlamıştır.	1	2	3	4	5
6. Bu proje ile yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmıştır.	1	2	3	4	5
7. Bu proje ile firmamızın enerji verimliliği artmıştır.	1	2	3	4	5
8. Bu proje ile atıkların geri dönüşümü (kazanımı) sağlanmıştır.	1	2	3	4	5
9. Bu projede çevreye duyarlı üretim yapılması önceliklendirilmiştir.	1	2	3	4	5

Anket bitmiştir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.....

7. KAYNAKÇA

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2013). *Türkiye Sanayi Strateji Belgesi*. Ankara.

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Kordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, Mülga. (2006).

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2016). *2010-2011-2012 Yılı Mali Destek Programları Etki Analizi Raporu*. Hatay.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2016). *2016 Yılı Sürdürülebilir Üretimin Geliştirilmesi ve Yenilikçilik Mali Destek Programı Başvuru Rehberi*. Hatay.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2013). *TR63 Bölge Planı (2014-2023)*. Hatay: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.

Ersayın, Z. (2012). *Kamu Müdahalelerinde Katkısalılığın Değerlendirilmesi: Çukurova ve İzmir Kalkınma Ajansları KOBİ Destekleri Örneği (Uzmanlık Tezi)*. Tez, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. (2019). *Kalkınma Ajansları Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar*. Ankara.

Kalkınma Bakanlığı. (2013). *10. Kalkınma Planı 2014-2018*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Meydan, M. C. (2014). *Kalkınma Ajansları Desteklerinin Değerlendirilmesi: Karşıt Durum Etki Değerlendirme Örneği (Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

SERKA. *50 Soruda Kalkınma Ajansları*. Kars: Serhat Kalkınma Ajansı.

Türkiye İhracatçılar Meclisi. (2013). *2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı*. İstanbul.

DOĞAKA
T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI
T.R. EASTERN MEDITERRANEAN DEVELOPMENT AGENCY

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

Nisan 2021

Haraparası Mah. Birinci Tabakhane Sk. No: 20

Antakya - HATAY / TÜRKİYE

Tel: (326) 225 14 15

www.dogaka.gov.tr

ISBN: 978-605-69726-7-6

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz.

